

Litteratur.

Om arternas uppkomst genom naturligt urval eller de bäst utrustade racernas bestånd i kampen för tillvaron, af *Charles Darwin*. Öfversättning från femte originalupplagan af *A. M. Selling*. Förra häftet. Stockholm. L. J. Hierta. 1870.

Charles Darwin's lära om arternas uppkomst i växt- och djurriket, tillämpad på skapelsehistorien, af *Dr Friederich Rolle*. Öfversättning af *R. Sundström*. Stockholm. S. Flodin. 1870.

The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, by *Charles Darwin*. London, Murray 1871. Two volumes 8o.

I.

Naturforskningen har i alla tider gjort fromheten stora bekymmer. Om grunden för vår kristna tro rubbades i och med hvarje invändning mot den mosaiska skapelsehistoriens ordagranna giltighet, då hade det varit bäst för menskligheten att Galilei fått dö på bålet och att alla astronomer blifvit omsorgsfullt utrotade med eld och svärd. Lyckligtvis har erfarenheten visat, att vetenskapen, som sysselsätter sig med upptäckande af lagarne för den synliga världen, långt ifrån att beröfva människorna tron på en allvis och allgod försyn, rätt fattad bidrager att uppehålla och stärka den, och äfven det okunniga barn inhemtar nu i folkskolan begrepp om jordens ställning i världssystemet, som varit en hädelse för sextonhundra talets teologer. På samma sätt har det gått med de geologiska upptäckterna: det är icke längre en gudsförnekelse att tro på jordens tillvaro utöfver de sextusen år som den bokstafliga bibeltolkningen funnit vara dess rätta ålder, och det har icke blifvit någon revolution, fastän våra almanackor icke längre, såsom för ännu blott tio år till baka, berätta att detta år 1871 »hålles för att vara det 5872 ifrån verdens skapelse». De enklaste läroböcker för folkundervisningen börja redan att upptaga den åsigten att vår jord utvecklat sig från sitt töckenembryo under oberäknliga tidslängder, och att ordnade menskliga samhällen funnits flere tusen år före vår tideräkning.

Sådana förändringar i det allmänna tänkandet föregå icke utan alla skakningar, men de kunna nu mera, som bättre är, inträda utan att väcka bekymmer hos de

troende, och utan att alstra förföljelse mot olika tänkande. Tankens och forskningens frihet är en af protestantismens dyrbaraste eröfringar; den kan icke mer uppgifvas, ty på den beror allt framsteg i upplysning, både den andliga och den världsliga.

Utom teorierna om jordens plats i världssystemet och om hennes ålder har, jemförelsevis närmare vår egen tid, uppstått en annan afvikelse från den mosaiska skapelse läran, nemligen i fråga om de levande varelsernas uppkomst. Enligt den judaiska kosmogonien var hvarje planta och djurslägte för sig en omedelbar akt af skaparens verksamhet, och denna åsigt om arternas sjelfständiga frambringande fasthölls ännu af Linué i dess fulla stränghet. *Species tot sunt quot diversas formas ab initio produxit infinitum eas*: arterna äro så många som det oändliga väsendet från begynnelsen frambragte skilda former, yttrade den store naturforskaren, och ~~och~~ han mot slutet af sin lefnad synes hafva kommit på andra tankar, efter som han ur de senare upplagorna lät borttaga de nyss anförda orden, går ännu i dag den allmänna föreställningen i hans fotspår. Huru vida det nu verkligen så förhåller sig, eller om hela den levande verdens oändliga mångfald småningom utvecklat sig ur några få eukla grundformer, kanske en enda, är det stora problem som sedan vårt århundrades början sysselsätter den biologiska vetenskapen, och som i våra dagar genom den engelske naturforskaren *Charles Darwin's* långvariga och vidsträckta forskningar blifvit bragt inför den stora allmänheten.

Det var den berömda *Lamarck* som först offentligt bestridde arternas särskilda skapelse i sitt 1809 i Paris utgifna arbete *Philosophie Zoologique*. Hans nya teori var, såsom titeln visar, en filosofisk deduktion. Han utgår från djurformernas omiskänliga radföljd i den nuvarande skapelsen och deras ända ifrån infusorierna efter hand fortgående fulländning, upp till däggdjuren och människan. Geologiens fortsatta upptäcker gäfvö honom ytterligare medel att utsträcka denna utvecklingens kedja från de lägsta och enklaste varelserna genom deras gradvisa utveckling till högre orga-

niserade former, och han visar, huru under omätliga tiderymder och förändrade yttre förhållanden dessa högre former kunnat efter de naturliga lagarne utveckla sig ur de enklaste och lägsta. Denna djerfva och efter den tidens religiösa föreställningar gudlösa teori kunde icke undgå att äfven inom den vetenskapliga forskningen möta de allvarligaste motsägelser. *Cuvier*, den berömda grundläggaren af den jämförande anatomien, och hvars beundransvärda studier öfver de fossila däggdjuren öppnade alldeles nya utsigter öfver de förgångna skapelseperioderna, stälde sig i fråga om de organiska formernas uppkomst i den skarpaste opposition mot Lamarck och hans efterföljare *Geoffroy Saint-Hilaire*, i det han närmare slöt sig till den Linnéiska åsigten om arternas ursprungliga skiljaktighet, och i en följd af stora jordrevolutioner fann orsaken till den tidigare skapelsens undergång. Huru den särdeles genom sir *Charles Lyell's* arbeten kraftigt befodrade geologiska forskningen efter hand undanträngde den Cuvierska teorien om våldsamma förstörelseakter, och huru ännu en gång *Agassiz* försökte att upprätta den en gång skakade tron på skaparens vid olika tillfällen förnyade omedelbara ingripande i naturens ordning, i det han då och då »afslet lifvets tråd», för att sedermera ånyo hopknyta den och för att efter hand bringa till stånd en högsta och slutliga skapelse, skulle det föra oss allt för långt att här söka utförligare beteckna.

Deremot kunna vi icke helt och hållet förbigå en man som, utom den strängare vetenskapens område, genom sitt snille och sitt personliga anseende i ganska hög grad inverkat på det allmänna tänkesättet. Utan att egentligen vara naturforskare af yrket, ehuru han såsom dilettant mycket sysselsatte sig med sådana studier, hade *Goethe* med uppmärksamhet följt den i Frankrike fortsatta striden mellan Lamarck's och *Geoffroy's* transmutations- eller ombildningslära och Cuviers strid för de fasta arterna. »En inre ursprunglig gemensamhet», anmärker han, »ligger till grund för all organisation; gestalternas olikhet kommer deremot af de nödvändiga inverkingarne af yttre förhållanden, och man måste därför, för att kunna begripa de likaså fastbestående som afvikande naturformerna, känna sig berättigad att antaga en ur-

sprunglig samtidig mångfald och en oupphörligt fortskridande ombildning». Urbilden eller »typen», hvilken såsom en inre gemenskap ligger till grund för de samtliga organiska formerna, är den inneboende bildningsdriften, som uppehåller den ursprungliga bildningsriktningen och forplantar den genom arf; den oupphörligt fortskridande ombildningen deremot verkar, såsom yttre bildningsdrift, gestalternas oändliga mångfald genom att lämpa dem efter de omgivande livsvilkoren. Båda dessa krafter motväga och inskränka hvarandras verksamhet, på samma sätt som centripetal- och centrifugalkraften.

Vi hafva redan antydtt att den nya läran om hela den lefvande naturens härstamning från några få enkelt organiserade urformer uppstod på teoretisk väg, och att samtidigt med utvecklingen af denna åsigt teorien om de stora allmänna jordrevolutionerna blef kastad öfver bord. Erkändes en kontinuitet i planetens tillvaro, så måste man med det samma erkänna en kontinuitet i det organiska lifvet och bortkasta all tanke på de allmänna förstörelserna och nyskapelserna inom växt- och djurverlden, så att äfven på detta område de små omärkbara inflytelserna under loppet af oerhörda tidrymder ansågos tillräckliga att framkalla de stora förändringarne. Frågan var nu, om erfarenheten understödde teorien, eller, med ett ord, om den induktiva naturforskningen kunde och ville komma den filosofiska konstruktionen till hjälp. Darwin åtog sig detta åliggande, sedan han under mångåriga resor på aflägsna delar af jorden noga studerat hafsaunan och derefter åter under flere år gjort geologien till särskildt föremål för sina iakttagelser. Efter nära trettio års förarbeten framträdde han ändtligen med sin trosbekännelse; det var 1859 som han utgaf sitt bekanta verk *On the origin of Species*, hvori han på induktionens väg bekräftar Lamarck's och hans anhängares filosofiska antagande, att alla organiska former, icke blott de nu lefvande utan också alla de som blifvit i förstenedadt tillstånd anträffade i jorden, äro afkomlingar af några få enkelt organiserade grundformer, om icke af blott en enda, att förändringen, från den första början af det organiska lifvet ända till närvarande ögonblick, oafbrutet och utan alla våldsamma

ryckningar försiggått efter samma eviga lagar, och att den ännu allt jemt säkert fast omärkligt fortgår under våra egna ögon. Detta är hvad som blifvit kalladt hans descendens- eller härstammingslära, som han förklarar genom läran om det naturliga urvalet och alla varelsers kamp för sin tillvaro. Han tror nemligen att alla nya arter uppstå ensamt genom denna naturliga *selection*, det vill säga genom den ömsesidiga dragningskraften mellan utmärkta individer af båda könen, och den tillfälliga födseln af afkomlingar, som ehuru de i allmänhet ärftva föräldrarnes utmärkande egenskaper, dock hafva någon liten egenhet, hvilken fördelaktigt utmärker dem från andra individer af samma slägte. Genom detta så att säga personliga kännemärke skola de börjande afarterna icke allenast vara bättre skyddade mot konkurrensen af sina egna samslägtingar, utan äfven öfver hufvud befinnas bättre rustade mot alla naturlifvets särskilda fientliga inflytelser, och bättre kunna på sina afkomlingar öfverföra den från stamarternas ursprungliga grundtyp afvikande egenheten, hvilken än vidare utvecklar sig i de efterföljande generationerna.

Den nya teorien, den så kallade Darwinismen, gjorde allt ifrån första början ett oerhördt uppseende och mötte icke blott från teologernas sida utan äfven af många naturforskare med den mest afgjorda ovilja. Hvert skulle det taga vägen med mensklighetens tro på en högre bestämmelse, menade man, om man rubbade dess förvissning om ett omedelbart gudomligt ursprung, och derhän måste det ju komma, om någon ville förrycka en bokstaf af den mosaiska berättelsen, att Gud i tidens början skapade alla djur på jorden, i hafvet och under himmelen, *hvert efter sin art?* Hvad den omsorgsfulle och mot alla förhastade slutsatser ytterst misstrogne detaljforskaren aldrig uttalade, det utsade med så mycket större tillförsigt andra såsom förfullständigande och naturlig följd af hans lära, och förkunnade, med en tvärsäkerhet som ingenting kunde rubba, och en illa dold skadeglädje öfver den ideella naturbetraktelsens nederlag, att menniskan, långt ifrån att kunna berömma sig af ett gudomligt ursprung, och såsom sådan ett föremål för en speciel försynens omvårdnad, i rätt nedstigande led är en ätt-

ling af apan, och att hennes beprisade andliga företräde endast är en följd af den hjernans tillväxt och egendomliga utveckling som omärkligt egt rum under omätliga tiderymder och oräkeliga generationer.

Darwin sjelf har sedermera uttalat sig i denna stora och i hela det menskliga lifvet djupt ingripande fråga, uti det denna vår i London utgifna arbetet *The descent of Man*, Menniskans härstamning. Det är vår afsigt med dessa uppsatser att för våra läsare framlägga i ett öfverskådligt sammanhang hvad den nyare vetenskapen har att säga oss om de lefvande varelsernas ursprung, och vi skola i det följande också komma till menniskan, men först vilja vi en stund dröja vid arbetet om arternas uppkomst och se, om under de tolf åren som förflutit efter dess första utgivande några ytterligare forskningsresultat kommit till stöd för de deri uttalade åsigtarna.

För en sådan den lefvande skapelsens kontinuitet som Darwin förkunnar tala i första rummet de fossilier som de sista årens forskningar i oväntadt stort antal bragt i dagen. I ojemförligt öfvervägande flertal äro de fossila organismer som vi finna inbäddade i de geologiska aflagringarne närmast beslägtade med de omedelbara öfver- och underliggande formerna, hvilka följaktligen existerade omedelbart före och efter dem, och de bilda, med högst få undantag, endast olika arter af samma slägte. Antalet af dessa undantag förminskar sig oupphörligt, allt efter som undersökningarne utsträckas till angränsande trakter och likformiga geologiska bildningar på olika punkter af jorden.

Äfven i ett annat afseende talar geologiens erfarenhet mot det ryckvisa ingripandet af den skapande makten i den formbildande naturprocessen, nemligen genom alla landtdjurens beroende af likartade bostäder med dem som befolkades af deras något annorlunda formade omedelbara föregångare. Hafsdjuren i de äldre som i de yngre aflagringarne hafva öfver allt gemensamma slägtdrag, emedan de lätt kunde förflytta sig ifrån den ena punkten af jorden till den andra, hvaremot landtdjuren af ett visst slägte voro inskränkta till särskilda nejder, af samma naturliga beskaffenhet med den som beboddes af deras förfäder. Derföre finnas i Sydamerikas dilu-

vial- och pliocenbildningar lemningar af pungdjur och tandfattige, som i de djupare tertiärlagren hade motsvarande former af till en del kolossal storlek, och till hvilka de nu lefvande arterna ganska nära sluta sig, hvaremot Europa och Asien under tertiärperioden beboddes af väsentligen samma däggdjurstyper som ännu befolka denna sammanhängande kontinent. Syd-europa var ännu vid midten af denna geologiska period förenadt med Nordafrika, sammanhängande på flere ställen med Mindre Asien, och hade med dem samma djur-arter gemensamma. Bosporen, Dardanelerna och Gibraltars sund voro då ännu icke genombrutna; den gamla världens ofantliga tjockhudar, elefanten, noshörningen, flodhästen, Asiens och Afrikas idislareslägten, deras stora fruktansvärda katror, deras apsläkten, vandrade obehindradt från den ena verldsdeln till den andra, liksom nu jaguaren, bölapan och trögdjuret vandra obehindradt fram och åter öfver Panamanäset. Samma förhållande råder i Australien, hvars både växt- och djurformer starkt afvika från Asiens och Afrikas; de fossila landtdjuren som blifvit funna uti Wellingtondalens berggrötter visa uteslutande den Australiska typen, till exempel de känguruh-liknande arterna *Nothotherium*, *Wombat* och andra.

Det fins likväl vissa så att säga kosmopolitiska djurarter, som icke voro så strängt bundna vid en viss jordfläck utan vandrade öfver ganska vidsträckt områden. Dit höra tapirarterna, som redan under miocenperioden utbreddes sig öfver Europa, Asien och det dermed ännu i yttersta norden vid Behringssundet sammanhängande Amerika. Det var vid denna tid icke blott de nu mera af vatten genomskurna förbindelsevägarne som gjorde sådana vandringar möjliga, utan också det öjemförligt varmare klimatet, hvilket med den rikaste palmvegetation betäckte Sibirien, det arktiska Nordamerika och sjelfva Kamtschatka. Den närvarande skapelsen känner tapirer både i Syd-asien och Sydamerika, hvarföre också Humboldt, som på sin tid icke kunde göra sig full reda för orsaken till denna företeelse, anmärkte att naturen i Sydamerika »reproducerat» den Asiatiska tapirformen.

Än märkligare är hvad den jämförande anatomien och paleontologien tydligen gif-

va vid handen, att i forntiden funnos talrika förbindelselänkar äfven mellan sådana klasser, ordningar och familjer som i den närvarande skapelsen synas stå mycket långt skilda från hvarandra. De mellanliggande och förmedlande grenarne af det stora stamträdet hafva under tidernas längd bortfallit och gått förlorade; det fordras nemligen en förening af många särskildt samstämmande omständigheter för att bevara fossila kvarlevor åt efterverlden. Men just under de sista tio åren hafva många sådana öfvergångsformer kommit i dagen, mellanlänkar mellan de stora ordningarne, som mer än allt annat tala för en sammanhängande radföljd af skapade varelser.

Sålunda stå många generiska former af våra närvarande däggdjur temligen isolerade och förekomma oss såsom hemska gengångare från en förgången verldsordning, till exempel å ena sidan däggfiskarne (*Cetacæna*), å andra sidan tjockhudarne, till hvilken klass som bekant höra elefanten, noshörningen, flodhästen, tapiren o. s. v.; men under tertiärperioden fans det en hel rad af beslägtade arter, hvilka jemte de nu lefvande arterna bilda en sammanhängande utvecklingskedja. Vi påminna endast om *Dinotherium giganteum*, som genom hufvudets form synes beslägtadt med cetacæerna, men genom sin tandbyggnad med tapiren, under det att från underkäken framspringa två huggtänder, med hvilka han likt valrossen kunde i brist af ben liksom med ett varpankare hjälpa sig fram på stränderna. Hvad är han då om icke en mellanlänk mellan de växtätande sirenerna i hafvet och de kolossala landboende pachydermerna? Det fins andra fossila typer som på det närmaste sluta sig till tapirerna, andra åter som bilda bryggan mellan flodhästen och elefanten, åter andra, hvilka på samma sätt slå en bro öfver det stora svalg som i den närvarande skapelsen skiljer de enhöfvade djuren från idislarne. En af vår tids mest framstående paleologer, J. G. Bronn, yttrade med särskildt afseende på den Darwiniska stridsfrågan, att de utdöda djurformerna från molass-(tertiär)-perioden i sina fossila rester visa oss förmedlande länkar mellan tjockhudarne och idislarne i en sådan varieteternas mängd och mångfaldighet, att det icke längre är möjligt

att draga annat än en fullkomligt godtycklig gräns mellan dessa båda stora ordningar.

Det är bekant att tillvaron af rudimentära organer, det vill säga sådana som icke kommit till utveckling, redan länge väckt forskarens förundran, men först Darwin har dragit fullt parti af dessa antydningar. Ormeu har ämne till fötter, men de hafva visnat bort i brist på öfning, ty han behöfver dem aldrig, likasom hvalfisken, hvars rudimentära lärben aldrig kommit utom späcket. Menniskan har i förlängningen af sin ryggrad möjligheten att erhålla en svans, och den skulle icke hafva utblifvit, i fall hon liksom aporna nödgats för sitt uppehälle att voltigera i träden. Så veta vi att våra nu lefvande idislare i de flesta fall hafva få eller inga framtänder i öfverkäken, medan underkäken är svagt men fulltaligt besatt. Undersöker man deremot dessa djurs foster, skall man finna att de hafva stymmelse till fullt antal tänder äfven i öfverkäken. På den foetala öfverensstämmelsen med tandbildningen hos enhofvarne, liksom på befintligheten af rudimentära eller öfvertaliga mellanfotkuotor, hafva män såsom Gervais, Lartet och Gaudry bygt förmodanden om dessa ordningars nära släktskap under tertiärperioden.

I den fina litografiska kalkskiffern vid Pappenheim och Solenhofen, i hvilken ännu dagligen finnas förträffliga aftryck af fjärils- och dagsländveingar, upptäcktes för omkring femtio år sedan de första skelleten af Pterodactylus, hvars luftfyllda vingben å ena sidan erina om fogelus, å den andra om flädermusens vingar, under det benbyggnaden i öfrigt företedde en mängd besynnerliga egenheter. Paleologernas hela skarpsinne hade af denna vidsträckta djurklass, kallad ömsom *pteropoder*, flygfötter, och *pterosaurier*, flygödlor, blifvit satt på ett allvarsamt prof, i det somliga hänförde dem till fiskarne, andra till krypdjuren, andra slutligen till foglarne. En förklarade dem till och med utgöra en mellanklass mellan däggdjur och foglar, en annan mellan fiskar och ödlor. Både flygödlor och fisködlor (*Ichtyosaurus*) har nägon trott sig böra till en alldeles ny klass förena med Monotremerna eller kloakdjuren, hvilka däggdjur i öfrigt likna foglarne till näbb och afföringsredskap. **Mau** har således hos dessa hemska spöken från for-

verlden en öfverraskande blandning af skarpt skilda ordningar. Längst stå de emellertid från foglarne, hvilken klass sjelf står i vår skapelse mer afsluten än någon af de öfriga.

Men 1860, kort efter sedan Darwin utgifvit sin *Origin of Species*, upptäcktes i stenbrotten vid Solenhofen skelettet af ett fjäderdjur med fogelfötter och ödlesvans, men utan hufvud. Det fins likväl uti det paleontologiska museet i München ett äldre fragment från samma ställe, som innehåller ett något otydligt aftryck af ett fogelhufvud, sannolikt det som tillhörde denna gätlika fogelödda eller ödlefogel. Den dåvarande konservatorn, professor *Wagner*, som var starkt beherrskad af teologiska förutsättningar, ville deri se endast en fjäderklädd ödla, men andra, hvaribland *Richard Owen*, igenkände den äldsta bekanta urbilden för Juraperiodens fogel-släkten, som dock hade kvar en lång ödlesvans såsom ett rudimentärt arf af den klass från hvilken han härstammade. Djuret är nu bekant under namn af fornfogeln, *Archæopteryx*.

För darwinismens framgång var upptäckten af *Archæopteryx* en stor företeelse, men motståndarne invände att denna öfvergångslänk mellan ödla och fogel ingenting betydde, så länge det t. ex. saknades förbindelseleder mellan jura- och kritaformationen fossilier. Det har emellertid sedermera i Karpaterna kommit i dagen en mariu öfvergångsform mellan jura och krita, och äfven inom tertiärbildningarne hafva åtskilliga nya förmedlande former blifvit framdragna i ljuset.

Till de märkvärdigaste af de senare höra de fossila fynden i den röda skifriga leran vid Pikermi i Attika, der en ofantlig massa af däggdjursknotor blifvit hopade, sannolikt till följd af någon stark jordskakning och hafvets deraf föranledda öfersvämning. Grekländs fauna hade då samma karakter som vår tids tropiska Afrika, och det nu så torftiga Attika måste då hafva haft den yppigaste vegetatiou, för att kunna föda en sådan mängd af växtätande djur.

Ett af de intressantaste fynden derstädes är skelettet af *Hipparion gracile*, urbilden till vår häst och en af de förut antydda öfvergångsformerna mellan tjockhudar och idislare. Det skiljer sig högst obetydligt från det nu lefvande hästsläktet: det är

endast finare och sirligare, men det erinrar genom tandbyggnaden om boskapen och genom fotbyggnaden om tapiren. Då vår häst, såsom bekant, blott har en tå och två af en halfrund hof inneslutna tårudiment, har hans förhistoriska urbild på framfötterna fyra och på bakfötterna tre tår, alldeles som tapiren. Huru nu förklara denna afvikelse? Sannolikt behöfde den häst som för hundra tusen, kanske millioner år sedan tumlade om på sluttningarne af Pentelikon, ganska väl dessa fingerformiga verktyg, för att liksom det nu i Anderna levfande Lamadjuret kunna haka sig fast vid buskar och klippkanter under sina vandringar i bergen. Den nu varande hästen, skött och omhuldad af människan, eller såsom vild beboende jemna och gräsrika steeper, har intet nödtvång att klättra bland skrofliga stenar, men så mycket större behof af en fast och bred fotsula, för att utan trötthet kunna tillryggalägga stora vägsträckor.

Utom hipparion, som äfven förekommer vid Rhein och i flere molasslagringar i södra Tyskland, men hvars fullständigaste skelett är hemtadt från Pikermi, har detta märkvärdiga stenbrott företett några märkliga öfvergångsarter mellan apsläkten som nu bebo Asien och Afrika. Dessa nya varieteter af quadrumana tyckas, att döma af deras jemnlånga extremiteter, icke hafva varit klättrare utan skapade att gå uppåt på jorden.

Vi hafva af denna hastiga öfversigt kunnat inhemta, huru upptäckterna af den ena förmedlande djurformen efter den andra just synes hafva kommit *à propos*, för att bidraga till besvarandet af den brännande stridsfråga som Darwin framkastade genom sin bok om arternas uppkomst. Det är emellertid icke landtdjursgrupperna som äro mest egnade att af den moderna forskningen framropas såsom vitnen. Det är välbekant att dessa knotor, genom den under atmosferens inflytande ständigt fortgående kemiska sönderdelningen och förtuttningen, inom jemförelsevis kort tid hemsfalla åt förgängelsen. Blott när kropparne af sådana djur falla i vattnet, kunna delar af deras skelett blifva bevarade åt efterverlden, derigenom att, sedan de köttiga delarne blifvit förtärdade, benen insvepas i en fällning af lera eller kalk, som bevarar dem från vidare förstörelse eller åtmin-

stone bibehåller aftryck af deras organiska struktur. Men dessa fall höra dock alltid till undantagen. Annat är förhållandet med havets skaldjur, hvilka i synnerhet i den yngre tertiärperiodens ostörda aflagringer bibehållit sig i otroliga massor. Det är dessa fossilier som i synnerhet öfverflöda i våra kalkstenslager, och som våra förfäder beundrade såsom en *lusus naturæ*, »skaparandens artistiska lek med djurformer i den liflösa stenen», såsom ännu i vårt minne yttrades af en lärd Upsala-professor, hvilken kände alla den latinska gramatikens finesser men troligen aldrig hört talas om en *orthoceratit*. Inom denna klass af djurverlden måste således, om Darwin's lära om transmutationen skall kunna göra anspråk på något förtroende, icke blott typerna kunna uppvisas utan äfven öfvergångsformerna mellan dem. Detta är också hvad som skett af män såsom Mayer i Zürich, en af vår tids grundligaste kännare af tertiärkouchylierna, af Wagen, Barrande och andra. Men det skulle leda oss allt för långt från vår afsigt att här närmare ingå på dessa arbetens innehåll.

Darwin's namn, väl bekant naturligtvis för våra professionella vetenskapsidkare, har för den stora allmänheten i vårt land hittills icke varit föremål för den entusiastiska beundran, eller för det ursinniga hat, som den för vetenskapliga angelägenheter mer än vi intresserade tyska publiken länge egnat detsamma. Småningom börja dock populära föreläsare och skriftställare samsätta sig med haus teorier, liksom det äfven försports väckt en viss oro hos den stränga ortodoxiens anhängare. Sanningen får emellertid icke göra afseende på något annat än sig sjelf, och hon kommer bäst till målet genom åtnjutande af full frihet. Den som af vetenskapens undersökningar motser faror för vår kyrkas grundsanningar måste vara allt för svag i sin tro på verksamheten af det högre beskydd som åt kyrkan blifvit utlofvadt. Det kan således icke vara annat än i sin ordning att Darwin's arbete om arternas uppkomst i en redbar och omsorgsfull öfversättning införlifvas med vår litteratur, så att hvar och en må döma för sig, hvad han vill antaga eller förkasta. Att anvisa några synpunkter, ur hvilka detta arbete bör bedömas, har varit ändamålet med denna uppsats, men icke någon önskan att bi-

bringa våra läsare en af oss eller någon annan förutfattad mening, och ännu mindre kunna vi önska något sådant i afseende på Darwin's sista arbete om menniskaus

härstamning, åt hvars märkliga innehåll vi skola egna några sidor i ett följande nummer.

Blick på pressen.

En samtida, beundrad för sin konst att citera hvad han önskar att citera, har med anledning af hvad vi, i sammanhang med vår kritik öfver bevillningsutskottets förslag till fyllande af statsbehofven, yttrade om den beslutade förhöjningen i stämpelpappersavgift för ordensbref, tillagt oss några uttryck och åsichter som vi icke vidkännas. *Aftonbladet* behagar nemligen säga att »en ärad »Samtida», som på sista tiden utvecklade en högst märkvärdig och i vissa fall något komisk courtoisie mot Svenska akademien, nu också börjat yttra sig i mycket lena och förskönande ord om ordensväsendet». Ingendera är sant. Om Svenska akademiens verksamhet hafva vi aldrig haft anledning att yttra oss, sedan vi i vårt profnummer hade infört en kritik af dess ordbok, hvare, med erkännande af arbetets stora värde i det hela, ett ganska strängt ogillande i vissa delar aldeles icke doldes. Om det är en »komisk courtoisie» att begagna auständiga och skickliga ord för hvad man vill uttrycka, i stället för grofva och banala, att icke säga allt som kan sägas, så äro vi öfvertygade att vår ärade samtida måste finna en lika »komisk courtoisie» äfven i vårt sätt att bemöta honom sjelf. Om vi sökt »försköna» ordensväsendet, hafva våra läsare sjelfva haft tillfälle att bedöma. *Aftonbladet* har låtit oss säga, att ordnar äro en belöning för medborgerliga förtjenster, då vi tvärt om uttryckligen sade, att om dermed verkligen afses ett offentligt erkännande af sådana, är det en egen utväg att belägga förtjeusten med penningstraff, men att om ingen annan mening dermed finnes än att bereda statsinkomst, så borde man förfara på annat och rätta priset efter efterfrågan. Vi hafva uttryckligen förklarat att vi anse önskvärdt att ordensutnämningarne inskränkas, och att när enskilda medborgare bli föremål för dem, »torde de i allmänhet uppfattas snarare som värdefulla bevis på konungens personliga uppmärksamhet än såsom egentliga belöningar för medbor-

gerliga förtjenster». Detta är det *enda* tillfälle vi hafva att yttra oss om ordnar, och äfven med den slöaste uppfattning torde hvilken läsare som helst finna, att i vår framställning icke ligger något som helst försök att göra dem till något annat än de äro, d. v. s. ett bevis på personlig ynnest å monarkens sida och ingenting annat. Men därför bör han ensam också hafva rätt att förfoga öfver sina ordnar, liksom han kan utdela andra skänker, utan att någon har att dermed befatta sig.

Den parisiska kommunen är ännu allt jemt det hufvudtema af hvilket hufvudstadens tidningspress fyller sina spalter, och konsumtionen af sådana ord som »nidingar», »skurkar», »brottslingar» m. m. är naturligtvis ofantlig. Att pluraliteten af Paris' befolkning, d. v. s. öfver en milliou menniskor, skulle kunna hänföras till denna kategori — och derförutan hade ju aldrig kommunen kunnat göra sig gällande — har allt ifrån början förefallit oss otroligt, liksom att Paris i detta fall skulle hafva fallit ett offer för den utländska demokratiens ondskas och följaktligen för egen del vara otillräckelig. I ett bref från Havre till *Nya Dagligt Allehanda* omtalas emellertid, huru en berömd fransk läkare förklarar de sorgliga tilldragelserna i Paris såsom följd af epidemisk galenskap, hvarpå historien visar så många exempel. Belägringens försakelser hade rubbat jemvigten i sinuena, och revolten af den 18 Mars gifvit sista stöten åt den svaga förmåga af reflexion och sjelfbeherskning som de oerhörda genomgångna lidandena lemnat kvar. Det är icke möjligt, säger han, att qvinnor och barn skulle hafva gjort sig till mördare och mordbrännare för några francs om dagen och derigenom utsatt sig för en säker död. Han fortfar:

Nej, de stå under det epidemiska inflyttandet af mordbrandsmanien. Jag medgifver, att ibland dem kunna finnas rysliga megäror, som veta hvad de göra och som göra det med berädd mod. Men de flesta hafva förlorat väldet

satta med handarbeten, medan hufvaden föreläser något ur en god och underhållande bok. Den lilla tidning ur hvilken vi lånat ofvanstående rader har också en vignet, föreställande barnen sysselsatta med lättare handarbeten, medan en äldre ledamot af familjen är verksam vid en sirlig hyffelbänk. Båda bilderna äro hvar för sig väl berättigade, och det ena goda förskjuter icke det andra, men vi skulle gerna vilja se en förening af båda. Det är en allmän klagan att vår tids ungdom sitter för länge på skolbänkarne och förnöter med lexor en dyrbar del af den ingående mannaåldren. Anmärkningen har sin befogethet, och det är sannolikt att den komité som är nedsatt för omarbetande af stadgan för elementarläroverket, och som nu snart, efter ett längre afbrott, är färdig att åter börja sitt arbete, kommer att framlägga förslag syftande på förkortning af den långa skoltiden. Vi önska all framgång åt ett så lofligt bemödande, men härmed är icke allt uträttadt som behöfves, ty äfven med all möjlig begränsning af läroämnen, och med användande af de allra bästa metoder, blir det omöjligt att afsluta den reut teoretiska undervisningen förr än ynglingen uppnått en jemförelsevis mogen ålder. Under hela denna tid är han för sitt uppehälle uteslutande beroende af föräldrars eller andra anhöriges frikostighet, och det hör till de vackraste sidorna hos de bättre af vår tids ungdom, att de sjelfva djupt och plågsamt känna tyngden af detta beroende. Systrarne kunna ganska tidigt göra sig litet nyttiga i familjen, och sjelfva

deras lekar äro egnade att framkalla smak för det nyttiga arbetet, medan bröderna, utrustade med större krafter både till kropp och själ, vauligen se sig ur stånd att uträtta det minsta för gemensam nytta, eller genom eget bemödande skaffa sig medel att tillfredsställa små oskyldiga önsknigar. Hvar och en, som haft någon erfarenhet af det välgörande inflytande som en väl afpassad omvexling i sysselsättningar utöfvar både på kropp och själ, skall lätt öfvertyga sig att det bästa medlet mot den mycket omordade öfveranstängningen i skolorna, och dermed följande fysiska olägenheter, vore att bereda ungdomen passande tillfällen till nyttigt kroppsarbete. Lekar, gymnastik och vapenöfningar äro i och för sig goda, men det fattas dem alla ett väsentligt, nemligen den tillfredsställande känslan att något dermed uträttas. Skolan kan i det afseendet svärligen uträtta mer än att i sina fordringar på ynglingens tid gifva med sig så mycket att han kan använda någon timma af dagen på ett uppfriskande kroppsligt arbete: eggelsen dertill måste komma från hemmet. Den rena glädjen att se något nyttigt komma ur händerna, och den afledning för en sjukligt öfverretad fantasi som derigenom åstadkommes, skall bättre än både sjukgymnastik och dietetiska medel återföra hellsans färg på många bleka kinder, och blifva ett medel att framkalla »en sund, öfvad, glad och lefnadsfrisk ungdom», grundlaget för »mäu med fasta hjertan», som är Sveriges mål lika väl som Danmarks.

Litteratur.

Om arternas uppkomst genom naturligt urval eller de bäst utrustade racernas bestånd i kampen för tillvaron, af *Charles Darwin*. Öfversättning från femte originalupplagan af *A. M. Sellöng*. Förra häftet. Stockholm. L. J. Hierta. 1870.

Charles Darwin's lära om arternas uppkomst i växt- och djurriket, tillämpad på skapelsehistorien, af *Dr Friedrich Rolle*. Öfversättning af *R. Sundström*. Stockholm. S. Flodin. 1870.

The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, by *Charles Darwin*. London, Murray 1871. Two volumes 8.o.

II.

Naturvetenskapens ändamål är intet annat än sanning. Hennes idkare hafva icke att bekymra sig, om följderna af deras upptäckter stå i öfverensstämmelse eller motsägelse med rådande åsichter. De uppställa sina förutsättningar såsom på försök, och om hypoteserna bekräftas af olika, inbördes oberoende fakta, upphöjas de till värdet af teorier. Men ingen teori är evig, ty den kan lätt af kommande undersökningar blifva modifierad eller till och med

vederlagd. Systemen äro derföre endast hvilopunkter på den oändliga forskningsbanan. Men de äro derför icke värdelösa: de tjena att liksom ramen kring en taffa sammanhålla, förklara och förkroppsliga hela forskningens innebäll på ett gifvet stadium.

Darwin har icke heller framlagt sin lära om människans härstamning såsom en trosdogm, utan såsom en hypotes, till att förklara den stora mängd af iakttagelser öfver de organiska lifsformerna som han med utomordentlig flit samlat under fyratio års oafbruten vetenskaplig verksamhet. Han har ingen afsigt att störta ett befintligt system, och han säger ganska tydligt i inledningen till sitt arbete, att han aldrig skulle hafva skrivit det, om han icke redan sett att föreställningen om arternas oberoende skapelse håller på att ramla. »Afsigten med detta verk», heter det, »är först att betrakta, om människan, liksom hvarje annat species, härstammar från någon förut existerande form, för det andra att utforska sättet för hennes utveckling, för tredje att undersöka värdet af skiljaktigheterna mellan de så kallade människoracerna».

»Det har ofta och med eftertryck blifvit påstådt», säger han vidare, »att människoslägtets ursprung skulle vara en evigt olöslig gåta. Men okunnigheten alstrar vida oftare säkerhet än vetande. Det är alltid de som veta föga, och icke de som veta mycket, hvilka påstå att det ena eller andra vetenskapliga problemet är olösligt. Slutföljden att människan, på samma sätt som andra arter, härstammar från några lägre och utdöda former är alldeles icke ny. *Lamarck* kom redan för många år sedan till denna åsigt, hvilken nyligen blifvit upptagen såsom egen af flere utmärkta naturforskare och tänkare, t. ex. *Wallace*, *Huxley*, *Lyell*, *Vogt*, *Lubbock*, *Büchner*, *Rolle* m. fl., och framför allt af *Häckel*. Den sistnämde har utom sitt stora verk »*Generelle Morphologie*» (1866) ännu senare utgifvit sin »*Natürliche Schöpfungsgeschichte*» (1868 och 1870), hvori han på ett omfattande sätt afhandlar människans släktledning. Hade denna bok utkommit innan mitt arbete var nedskrifvet, skulle jag sannolikt aldrig hafva fullbordat det; nästan alla de slutsatser till hvilka jag kommit finner jag bekräftade af denne forskare, hvars kunskaper i flere fall äro rikare än mina egna».

Vi finna bland de af Darwin citerade namnen sådana som hos oss hafva en mycket dålig klang, *Lubbock*, *Vogt* och från för allt *Büchner*, hvars bok »*Kraft och Materia*» med all rätt blifvit föremål för en ganska sträng kritik, så väl i några periodiska skrifter som i ett särskildt utgifvet arbete. Hvad som är ett så motbjudande drag hos denne och några andra tyska författare är den triumferande cynism hvarmed de föra sin materialistiska åskådning till torgs, och den fiendlighet de ådagalägga mot den ideella uppfattningen af skapelsen. Sir *Charles Lyell*, *Wallace* och *Huxley* äro, liksom Darwin, afgjorda realister, så vidt som de vid sina undersökningar utgå från erfarenheten och icke af någon hänsyn, vare sig till de religiösa dogmerna eller till det gängsee föreställningssättet, låta afhålla sig från att öppet framlägga sina slutsatser. Men hela tonen i deras framställning är en annan, och de döma blott efter hvad de sett till hvad som kan menskligt dömas: de slutliga orsakerna och sjelfva lifvets ursprung försöka icke att genom maktspråk förklara. Med hvilken blygsamhet Darwin talar om sin hypotes angående vårt släktes ursprung hafva vi nyss sett; han har ingen afsigt att drifva tron på det gudomliga ur verlden eller att göra proselyter åt hädelsen. I allmänhet har han en stor skygghet för att uttala sig i »spekulativa» saker, och den utomordentliga varsamhet hvarmed han undviker dem synes oss röja en hög grad af hjertats fromhet. Vi ause oss böra förutskicka dessa eriuringar, då vi nu gå att framställa några af de omständigheter hvilka Darwin anser tala för människans härstamning från en lägre form. Vi torde sedermera få tillfälle att ådagalägga, att om äfven de redan förebragta bevisen, eller de som framdeles kunna förebringas, anses tala för ett sådant upphof i hvad som rörer hennes kroppsliga del, så är dermed ingen ting förändradt i hennes andliga förhållanden, ingen ting förnekadt af det som hörer till hennes sannfärdigt gudomliga ursprung.

Darwin börjar med kroppsbildningen. Det är väl bekant att människan är skapad efter samma typ som alla de öfriga däggdjuren. Hvarje knota i hennes benstomme har sin motsvarighet hos apan, flädermusen och skälhunden; lika så hvarje nerv, mu-

skel och inelva. Med hjernan är samma förhållande, och Bischoff, som är en af darwinismens mest afgjorda motståndare, medgifver att detta organ, det betydelsefullaste af alla, är i sina veck och fogar hufvudsakligen lika beskaffadt hos orang som hos människan.

Vända vi oss från formerna, träffa vi samma öfverensstämmelser i den fysiologiska iurättningen. Icke blott den mikroskopiska undersökningen visar samma beståndsdelar i blod, cellväfnad, benbyggnad och så vidare: djur och människor kunna meddela hvarandra vissa smittor, och äfven icke kontagiösa sjukdomar förekomma hos apan liksom hos människan, t. ex. katarr, tvinsot, slagfluss, maginflammation, grå starr m. fl. Läkemedel verka på dem alldeles såsom på oss: många arter af apor hafva samma smak för té och kaffe; de röka tobak med stort välbehag, öfverlasta sig af starka drycker när de komma öfver dem, och rusets följder äro de samma hos dem som hos människan. Samma slags parasiter hemsöka deras inelvor; månvoxlingarne utöfva samma slags inflytelse på vissa af deras förrättningar, hvilka icke en gång äro begränsade till de högre djurarterna; sår och yttre skador uppkomma och läkas på samma sätt; alstringen och reproduktionen af stympade kroppsdelar äro de samma. Aporna födas i nästan lika hjälplöst tillstånd som våra egna barn, afvika såsom små fullkomligt lika mycket från föräldrarnes utseende, och komma inom vissa arter lika sent till mognad som människorna. Olikheter mellan individer af de särskilda könen äro fullkomligt parallela, och det är knapt möjligt att öfverdrifva den nära öfverensstämmelsen som i form, struktur af hinnor och cellväfnad, kemisk sammasättning och allmän konstitution eger rum mellan människan och de högre apsläktena.

Ännu underbarare blir denna öfverensstämmelse när man betraktar det ofödda fostret. Det är knappast möjligt att i de tidigare stadierna skilja ett menskligt embryo från de öfriga ryggradsdjurens. Lemmarne utveckla sig efter hand i alldeles samma ordning; hjertat är i början endast en pulserande säck, afsöndringarne ske ännu på samma sätt som hos kloakdjuren; antydning finnes till gälar, som samman-

växa i den mån lungorna utbildas, och stortån, som bildar stödjepunkten då människau går och står, och hör till en bland de mest utmärkande egenheterna i hennes kroppsbyggnad, står såsom hos apan ut i vinkel från de öfriga, liksom enkom skapad för klättring i träden. En verklig svans utspringer från svansbenet. Vid sex månaders ålder är embryot öfver hela kroppen lätt beklädt med fint ulligt hår, äfven öfver panna och öron: endast handens insidor och fotsulorna äro såsom hos alla lägre djur nakna. Det är, såsom man vet, stor olikhet mellan särskilda individer och familjer uti hårbeklädnadens rikedom, och ehuru t. ex. de flesta européer hafva fullkomligt hårfria skuldror, äro dessa kroppsdelar hos andra bevoxna med täta tofsar. Synes icke allt detta häntyda derpå att vårt släkte i sin första skapnad varit helt och hållet hårbeklädt?

Vid de rudimentära organerna fäster Darwin mycken vikt. Somliga människor kunna, liksom hästarne, röra öronen fram och åter samt rynka hufvudsvålen, en lemning af förlorade hudmuskler. Ett sådant rudiment är blindtarmen, som nu är utan alla funktioner. Det fins ett annat rudiment som närmar oss till foglarne, nemligen antydningen om en blinkhinna eller tredje ögonlock, d. v. s. den hud hvarmed dessa djur mot vattnet vid dykning eller mot starkt solljus betäcka ögongloberna. Hos fyrhänderna och några andra däggdjursordningar, isynnerhet rofdjuren, fins nära nedre ändan af öfverarmsbenet en kanal, genom hvilken de nedre extremiteternas hufvudnerf löper, och någon gång äfven den stora pulsådern. Hos människau fins vanligen ett tydligt spår af denna kanal; stundom är han så utvecklad att stora armnerven löper genom honom. Detta anses nu vara förhållandet med hver hundrade, men har förr varit långt vanligare: $4\frac{1}{2}$ proc. af de skelett som blifvit upprädfda på *Cimetière du Sud* i Paris visa denna egenhet, mot 25 proc. af människobeu från det celtiska kumlet i Auteuil, samma procentantal i behålan vid Orroney, som anses vara från bronsperioden, och 30 proc. i hålorna uti Lesse-dalen, hvilka tillhöra retdjursperioden. Hos Gaucho-racen i Sydamerika skall denna kanalbildning ännu vara den vanliga. Det är anmärkt att spåren af sådana afvikelser som närma

menniskan till de lägre djurklasserna äro talrikast hos de forntida racerna.

Darwin sammanfattar på följande sätt resultatet af de fakta för hvilka vi nu i största korthet redogjort, och som utgöra innehållet af hans första kapitel:

Den öfverensstämmande bildningen af hela kroppen hos hvarje medlem af samma klass blir genast fattlig, om vi antaga deras härstamning från en gemensam stamfader, och på samma gång jemväl deras senare inrättning för skiljaktiga livsvilkor. Efter hvarje annan uppfattning är likheten i form mellan människans eller apans hand och hästens fot o. s. v. fullkomligt oförklarlig. Det är ingen vetenskaplig förklaring, om man säger att de alla äro bygda efter samma idéella plan.

För att begripa tillvaron af rudimentära organer behöfva vi blott antaga att tidigare förfäder egt de ifrågakvarande delarne i fullkomligt tillstånd, och att de under förändrade lefnadsvanor blifvit betydligt förminskade, antingen till följd deraf att de icke vidare brukades, eller af det naturliga urvalet mellan individer som varit minst belastade med öfverflödiga organer. Det kommer snart den tid då man skall förundra sig deröfver, att naturforskare, som i följd af djupgående jemförelser varit nära förtrogna med människans och de andra däggdjurens bygd och utveckling, hafva kunnat föreställa sig att hvar och ett af dem tillkommit genom en särskild skapelse.

I de närmast följande kapitlen behandlar Darwin »de andliga krafterna» hos människan och djuren, det vill säga sinnesarten, instinkterna och de olika sätten att handla, i fall ett sådant uttryck vore tillåtet om djuren. Vi tro dock att det är händelsen, ty många djurslag handla med verklig besinning och taga lärdomar af erfarenheten, så att de t. ex. icke flere gånger gå i samma snaror eller förtära af sådana växter som de en gång funnit vara giftiga, och de samhällsbyggaende släktena med verklig vishet bereda och utföra gemensamma planer. På detta område är emellertid Darwin något mindre hemmastadd, och han erkänner med fullkomlig öppenhet att hans vyer här äro öfvervägande »spekulativa», det vill säga blotta förmodanden, samt väntar till och med att många bland dem skola befinnas irriga. Grundtanken är emellertid den, att ehuru det intellektuella afståndet mellan den lägst utbildade människan och de högsta däggdjuren är omätligt, så ligger dock skilnaden mer i graden än i väsendet, att den med andra ord är kvantitativ men icke kvalitativ. Han säger också att i afseende

på andliga förmögenheter är afståndet större mellan de lägsta fiskarne och den högsta apan än mellan henne och de lägst stående människoracerna, och att dessa afstånd förmedlas genom otaliga mellangrader.

Människan är utrustad med samma sinnen som djuren, resonerar han, och följaktligen måste äfven de hufvudsakliga sinnesiuttrycken vara de samma. Äfven några instinkter har människan gemensamma med djuren, såsom sjelfupphållelsedriften, köns- och moderskärleken, förmågan af digifvande o. s. v. Apan fåkter bort insekter från sin sofvande unge, och man har sett apmödrar tvätta sina barns ansigten i flodvatten. De adoptera föräldralösa ungar och dela födan mellan dem och sina egna foster. Djur hafva ädelmod: man har sett blinda pelikaner matas och vägledas af sina likar. Fröjd och smärta, lidande och glädje, förete samma verkningar; djurens ungar leka, till och med myrornas: de jaga, kullkasta och låtsa bita hvarandra. Förskräckelsen röjer sig på alldeles lika sätt, genom musklernas förlamning, hjertklappning och hårets uppresande. Misstänksamhet är ett vanligt drag hos djuren, och man har många anekdoter om en länge öfverlagd hämd. Djur hafva äregirighet och äro känsliga för utmärkelser; apor hafva visat sinne för inbillade förolämpningar och tåla icke att man skrattar åt dem. Hundar påstås kunna visa en viss grad af blygsamhet; djurens förmåga af förädling genom uppfostran är väl bekant; de förlora i tama tillståndet några af de egenskaper som de egt i det vilda, men förvärfva nya som fortplantas genom arf. *Lartet* har visat att flere däggdjursordningar hafva större hjerna än deras förebilder under tertiär-perioden.

Man har påstått att djur icke kunna begagna verktyg; detta vederlägges dock af nyare forskare. Apor nyttja stenar till att krossa nötter och störar såsom häfstänger för att lyfta tyngder. De meniskolika aporna bygga sig tillfalliga byddor i träden, orang betäcker sig om natten med pandanusblad för att skydda sig mot kölden, och man har sett en pavian kasta en bastmatta öfver hufvudet för att värna sig mot middagshettan.

Om vissa djurarters förmåga af meddelade kan man icke hysa något tvifvel. Vi hafva i denna tidskrift för icke länge

sedan gifvit prof på några fall af en sådan förmåga, och Darwin upptager flere af dem, bland andra myrornas sätt att meddela sig genom sina antenner. Djur och människor kunna förstå hvarandra, och vi läste nyligen om en i Londons zoologiska trädgård befintlig bengalisk elefants utomordentliga glädje, när någon tilltalade honom på hindostanska. Den moderna språkforskningen förkastar nu mera all tanke på språkens uppkomst såsom färdiga, till stöd för hvilken åsigt blifvit anförd den fullständighet som många okultiverade folks språk visa i sina grammatiska former. Men nu är det bevisadt att dessa många kasus- och verbaländelser småningom uppkommit genom förening mellan flere ord, hvilkas fogar och kanter så att säga blifvit småningom bortnötta, och det är ej heller i dem utan i uttryckens klarhet och ändamålsenlighet som ett språks fullkomlighet ligger. Naturen försöker allt jemt, när hon skapar, och vi kunna ganska långt till baka följa en del af hennes försök på språkbildningens område. Alla däggdjur hafva ljudorganerna byggda nästan likasom menniskan, och om hon ensam utbildat dem till fullkomlighet, så kommer det utan tvifvel af hennes öfverlägsna intelligens, som efter hand skapat behovet af otaliga serskilda beteckningar. Man kan, säger Darwin, tänka sig att människans aflägsnare urstamfäder icke begagnat sina talorganer på annat sätt än till några få oartikulerade ljud, för att beteckna vissa enkla föreställningar, liksom ännu i dag de gibbonartade aporna. Genom lång öfning utvecklades språkorganerna, och när talets gåfva i sin första ofullständiga form slutligen var eröfrad, återverkade den i oerhörd grad på utvecklingen af de andliga förmögenheterna. Huru foglarnes sångförmåga utvecklas genom öfning, liksom jagthunden kan uppfostras att genom olika ljud beteckna olika iakttagelser, är allt för väl bekant. På samma sätt kan det menskliga språket hafva småningom utvecklats sig efter den stigande intelligensens vidgade fordringar; det fins ännu vilda stammar som icke kunna räkna längre än till fyra, och som sakna alla ord för allmänna föreställningar eller begrepp. Afståndet mellan dessa och de högst civiliserade språken är efter alla nyare språkforskares omdöme omätligt.

Vi hafva redan sagt att Darwin erkänner skillnaden mellan den lägsta människan och det högsta djuret vara ofantlig. En apa skulle kunna uppgöra planer att plundra en trädgård och begagna stenar och stötar såsom verktyg dertill, men aldrig forma ett verktyg åt sig sjelf; hon kan utan tvifvel härma farliga djurs läten, för att varna sina anförvanter för deras öfverfall, och göra dem simplare nödvändiga meddelanden, men att fatta en idé och uttrycka den genom en följd af artikulerade ljud går öfver hennes horisont. Hon har kärlek för sina ungar och visar en hög grad af uppoffrande tillgifvenhet för sina likar, men till den oegennyttiga kärleken för alla varelser som är människans äldste attribut kan intet djur höja sig. Men alla dessa andliga skiljaktigheter ligga i måttet, icke i väsendet. I hvilken ålder utvecklar sig tankeförmågan hos det nyfödda barnet? när blir det sjelfmedvetet och kan reflektera öfver sin egen tillvaro? Vi kunna icke svara derpå, och icke heller besvara samma fråga med afseeende på den uppåttigande serien af organiska varelser. Det till hälften instinktlika, till hälften konstmessiga i språket bär ännu allt jemt prägeln af småningom fortgående utveckling. »Den förädlade tron på Gud är icke en gång alla människors gemensamma tillhörighet, och tron på verkande andliga krafter följes på naturligt sätt af hennes öfriga intellektuella utrustning. Den sedliga känslan är kanske det bästa och högsta skiljemärket mellan menniskan och de lägre djuren».

Sedan Darwin i ett par följande kapitel behandlat den frågan, huru den ursprungliga typiska enheten inom djurvärlden kunnat bryta sig i en sådan oändlig mångfald af former, och funnit svaret dels i det naturliga urvalet, enligt hvilket små fördelaktiga afvikelser från föräldrarnes egenskaper utbildas hos barnen och förstärkta lemnas i arf åt deras efterkommande, dels i striden för tillvaron, i följd hvaraf endast de bäst utrustade individerna af hvarje släkte lyckas öfvervinna de af naturen fiendliga inflytelser de vid hvarje steg möta, och genom detta oupphörliga krig ytterligare stärka de särskilda egenskaper genom hvilka segren betryggas, kommer han till det stora problemet att finna människans plats i organismernas oändliga kedja.

För att kunna fullt följa hans tankegång måste vi göra klart för oss hvad som förstås med typ- och artbegrepp. En för alla tider bestående klassifikation af naturföremålen finnes icke, och det system som forskningen uppbygger af de vid en gifven tidpunkt samlade materialierua måste rifvas och ombyggas, så snart nya ledande fakta komma i dagen. Linnés sex fasta djurklasser sönderföllu under Cuvier's finare analys i 19, ordnade under 4 allmänna typer eller organisationsplaner, hvilka dock ömsesidigt beröra hvarandra, och oupphörigen upptäckas nya förmedlande former, så att den ena typen liksom flyter in i den andra. Den högsta familjen af ryggradsdjuren, simiaderna eller aporna, innehåller två grupper, rakuäsiga och plattnäsiga, af hvilka den förra tillhör gamla kontinenten, den senare den nya. Vi behöfva icke ingå på de särskilda karakterer som skilja dem, utan nöja oss med den erinran att deras afsöndring ligger mycket långt till baka i tiden. Menniskan öfverensstämmer i sin skapnad närmast med katarhinerna eller gamla verdeus apor, och man kan deraf sluta att hon med dem haft en gemensam stamfader, hvilken Darwin sätter så långt till baka som under den första delen af tertiärperioden. Vi få likväl deraf icke draga den slutsatsen att denne urfader varit den samme som någon nu lefvande apa, eller ens varit särdeles lik någon af dem. Då man vet att de på hvarje trakt af jorden nu lefvande däggdjuren äro närmast beslägtade med de utdöda djurarterna på samma trakter, och Afrika i forntiden beboddes af just de apor hvilkas efterkommande närmast liknade menniskan i utseende och skapnad, synes man deraf kunna sluta att Afrika äfven varit den ännu osplittrade ordningens första hemort. Dock fans äfven i Europa i början af tertiärperioden en med människorna jemnstor apa, och från denna period har så lång tid förflutit och jorden undergått så många förändringar, att god tid funnits för mycket vidsträckta vandringar.

Då denna varelse först förlorade sin hårbeklädnad, bebodde hon sannolikt ett varmt land och närde sig af de frukter som alstras af ett sådant klimat, och som under den tidigare eocen-perioden de högre aporna redan skilt sig från de lägre, måste

menniskan, hvars kroppsbildning företer starka modifikationer i förhållande till de högre aporna, redan i första början af den tertiära tiden brutit sig lös från katarhinerna.

Gå vi ännu ett steg längre till baka i tiden och utvecklingen, träffa vi en klass af djur, den närmast högsta i ryggradsdjurens högsta ordning, hvilken naturforskarna kalla *Lemurider*, samma ord med hvilket romarne betecknade spökuppebarrelserna af sina förfäder. Af denna klass finnas ännu på Madagaskar och annorstädes lefvande afkomlingar, hvaribland den efter sitt prydliga halsskägg uppkallade kraglemuren. Denna grupp med sina talrika afvikelser pekar å ena sidan upp till de fullkomligare simiaderna, å den andra ned mot de mindre utvecklade däggdjuren, och man får ej allt för mycket förväna sig öfver frånvaron af kända öfvergångsformer, när man vet att detta är förhållandet äfven med lägre stående former, så att t. ex. afbrottet mellan den besynnerliga, i Australien ännu lefvande *Ornithoryncus* och de öfriga däggdjuren tills vidare är oförmedladt, och de trakter af jorden som sannolikast borde innehålla fossila rester af de menniskan närmast liknande grupperna ännu icke varit föremål för geologisk undersökning.

En lägre afdelning af däggdjursklassen äro pungdjuren, en i de äldsta geologiska perioderna vida mer utbredd art än nu, och från dem är blott ett steg till monotremerna, med hvilka de få ännu lefvande marsupialierna eller pungdjuren stå i påtaglig släktkap. Dermed hafva vi kommit till yttersta gränsen af däggdjursklassen, och nedanför möta oss de fyra öfriga ordningarne af ryggradstypen, foglar, krypdjur, batrachier och fiskar. Då de sistnämnda äro de lägst organiserade af alla vertebraterna, har man velat sluta till att samtliga ryggradsdjuren härstamma från någon fiskartad form, ännu ofullkomligare organiserad än dess nu lefvande lägsta representanter. Darwin antyder att brytningen mellan land- och vattenbyggande arter föregått i trakter som periodiskt öfversvämmas af hafvet, eller på gränsområdet mellan ebb och flod, och om vi icke missförstått honom allt för mycket, vill han ur denna omständighet härleda den inflytelse som månrexlingarne ännu utöfva på åtskilliga

lifsförhållanden inom den organiska världen. Om man nu, med ledning af de rudimentära organerna och de karakteristiska egenskaper hvilka undantagsvis uppenbara sig såsom återgångar, samt i synnerhet med tillhjälp af morfologiens och embryologiens lagar, skådar till baka från människans närvarande beskaffenhet, skulle man komma till följande schema. Stamfäderna för primaternas ordning inom ryggradsprovinsen voro sannolikt hårbeklädda, och båda könen hade skugg; deras öron voro spetsiga och kunde röras, liksom hufvudsålen och andra huddelar voro försedda med verksamma rörelsemuskler såsom ännu är fallet med aporna, och de hade, liksom flere af dessa, en rörlig svans. Stora pulsådern och öfverarmsnerven lupu genom den så kallade suprakondyloidkanalen; blindtarmen hade en långt större utsträckning och verkliga förrättningar att utföra. Stortåns utåtvikna läge antyder på en gripfot, ämnad att underlätta klättringen i träden, der dessa varelser förmodligen hade sina bostäder. I en ännu tidigare period fördes de naturliga afsöndringarne genom en kloak såsom hos echidnan och Ornithoryncus, och ögat var skyddadt af ett tredje ögonlock eller blinkhinna, såsom hos foglarne. Än längre till baka måste dessa varelser hafva lefvat i vattnet, efter som morfologien säger oss att våra lungor ursprungligen uppkommo ur en ombildad simblåsa, som verkade hydrostatiskt, och öppningarne på halsen af det menskliga embryot antyda på ursprungliga gälar. Hjärtat var en enkel pulserande säck, en spinaltråd ersatte ryggnotspelaren, hjernan var liten eller ingen, såsom hos laucettfischen, och långt bort, bakom en räcka af öofverskådliga tidsåldrar, skymtar för vår aning någon ting ytterst lågt och ofullkomligt.

Det fins, som välbekant är, i hela vertebratfamiljen rudimentära antydingar om en uråldrig tvekönighet, ehuru bestämda skal gifva vid handen att de åtskilda könen existerade förr än den stora gemensamma familjen utgrenade sig i sina fem ordningar. Tillvaron af bröstvärtor hos hankönet, och deras förmåga att hos vissa arter under några förhållanden afsöndra mjölk, är ett minne af denna dubbelkönighet, som för öfrigt har sin befintlighet inom den lägst organiserade skapelsen; men för dessa lifvets mysterier ryggar

tanken tillbaka, och endast fantasien kan försöka sträcka sin flygt än längre eller bort åt den enkla cellen. Vi stadna vid det första tydliga spåret till ryggradsbildning, och så vidt forskningen ännu lyckats kasta en blick in i dessa dunkla områden, tyckas de uräldsta förfäderna till de vertebrerade ordningarne vara att söka i en grupp hafsdjur, liknande larverna till de nu lefvande Ascidierna eller manteldjuren. Dessa gälvor sannolikt upphof åt en grupp af fiskar, af samma ofullkomliga organisation som laucettfischen eller nejonögan. Uppstiga vi nu åter från detta låga steg på varelsernas trappa, möta vi den närmast högre ordningen af ganoider och lepidosiren-liknande fiskar, från hvilka det är blott ett enda steg till amfibierne. Vi hafva i en föregående uppsats sett, att det en gång fanns en bro mellan foglar och krypddjur, och att än i dag monotremerna bilda en öfvergångslänk mellan dessa och däggdjuren. Hvilken väg härstamningen tagit från de två lägsta klasserna, fiskar och batrachier, till de tre högsta, sins emellan beslägtade, reptilier, foglar och däggdjur, kan ännu ingen säga, men inom däggdjursserien är utvecklingen icke längre svår att följa: monotremer, marsupialier, lemurer, simiader, nya och gamla världens: ur den senare grenen skall då, långt, långt tillbaka i urvärlden, hafva lösbrutit sig det släkte som var bestämdt att blifva skapelsens krona.

Darwin slutar sitt sjette kapitel »Om förvandtskaper och slägtledning» med följande ord:

Vi hafva på detta sätt gifvit människan ett stamträd af underbar längd, men man kunde säga ett stamträd af ingen ädel beskaffenhet. Det har ofta blifvit anmärkt, att världen länge synes hafva förberedt sig på människans ankomst, och detta är i en viss mening fullkomlig sanning, ty hon har en lång räcka af förfäder att tacka för sitt ursprung. Hade en enda led i denna långa kedja varit obefintlig, skulle människan icke hafva blifvit alldeles det samma som hon nu är. Om vi icke med afsigt tillsluta våra ögon, kunna vi, med de insigter vi för närvarande ega, annalkningsvis igenkänna vårt ursprung, och vi behöfva icke därför blygas. Den lägsta organismen är något långt högre än det oorganiska stoffet under våra fötter, och ingen fördomsfri människa kan studera ett lefvande väsende, så lågt det än må stå, utan att försjunka i en hänryckt häpnad öfver dess inrättning och egenskaper.

Vi hafva redan varit allt för vidlyftiga, och ändå hafva vi knappast hunnit att an-

tydningsvis redogöra för innehållet af första fjerdedelen af Darwin's senaste arbete: än mindre hafva vi kunnat gifva våra läsare någon föreställning om den häpnadsväckande massa af nya och öfverraskande detaljer som han framdrager i ljust. Vi vilja blott exempelvis nämna den omsorg hvarmed han sökt förskaffa sig underrättelse om det proportionella antalet hanar och honor som födas bland djuren, hvarigenom han ådagalagt det manliga könets öfvervigt med nästan aldeles samma siffra som hos menniskan. Utan allt afseende derpå, om Darwin kan anses hafva till full evidens bevisat att vårt släkte har samma ursprung som hela den öfriga skapelsen, att det allt ifrån sin dunklaste början otvetydigt röjt sin höga bestämmelse att besitta jorden, men att det till denna stora uppgift småningom upparbetat sig ur de lägsta lefnadsvilkor, kan det med trygghet sägas att Darwin genom detta arbete

kastat ett ljus öfver hela den lefvande naturen, hvartill endast de allra största forskare utträttat något motsvarande. Han har genom de klaraste fakta visat oss gången af naturens arbete, från det enkla och lägre till det sammansatta och högre, och lärt oss huru arbetsfördelningens lag gäller äfven inom detta område. Vi skola i en följande och sista uppsats söka draga några slutsatser af hans system för det sedliga lifvet, och åtnöja oss nu med den anmärkningen, att hela hans bok andas en djup fromhet, en religiös tro, om också icke i teologisk mening, som lyfter vårt sinne, medan hans klara och lugna framställning fångslar vår tankekraft. Darwin's lära skall äfven i vårt land möta motstånd och fiendlighet — sådan är hvarje nytt systems oundvikliga lott — men den må då mötas med värdiga vapen. Grinet och skymfordeu äro här ej på sin plats; de skulle endast blotta saknaden af bättre utrustning.

Blick på pressen.

Företeelserna för veckan inskränka sig till några anmärkningar i *Nya Dagligt Allehandan* rörande befordringarne i Tullstyrelsen, hvilka strängt klandras såsom bevisande mannamån hos verkets chef, samt ett meningsutbyte mellan detta blad och *Aftonbladet* om anledningarne till kommandören Adlersparres afgang från ordförandeplatsen i Sjöförvaltningen, och beskaffenheten af de pligter en förtroende-embetsman, som tillika är folkrepresentant, har att iakttaga i denna dubla egenskap. Om den senare saken hafva vi uttalat vår tanke i en föregående uppsats (N:o 4, s. 53), och på den personliga frågan anse vi icke nödigt att inlåta oss. Denna förändring var väntad och kunde icke gerna uteblifva, utingen den nu skedde *proprio motu* eller, såsom det allmänt antages, efter uppmaning af departementschefen. Det är underligt att i ett konstitutionelt samhälle, med nästan fullt parlamentariska former, höra bestridas regeringens rätt att välja de organer genom hvilka hennes arbete skall utföras, och för hvilket hon ensam bär ansvaret inför folkrepresentationen.

Vida mer än med offentliga angelägenheter har den stora dagbladspressen deremot varit sysselsatt med denna lilla anspråkslösa

skrift, som vid sitt första uppträdande mottogs med temligen tvetydiga miner, men vid tiden för sin halfårs-prenumeration anses kräfva ett storartadt bombardement af hela den federerade armén. Våra läsare veta redan att vi haft olyckan ådraga oss en ärad samtida misshag för vår »komiska courtoisie» mot Svenska akademien och mot ordensväsendet. Han har sedermera gjort oss den äran att omnämna vår gensägelse, men han finner, att om vi ej kurtiserat Svenska akademien, så menas det hafva skett annorstädes, der *Samtidens* utgifvare kan hafva ådagalagt — ty säkert är det väl icke — denna klandervärda egenskap, om också icke mot Svenska akademien, likväl mot en af dess ledamöter, i jemförelse med hvars allmänt kända förtjenster om svenska språket den berömda »Nordiska Språkkongressens» odödliga stanningsreformer skola hafva blifvit med orättfärdig ringaktning behandlade, och »man har till och med velat se» i hans riksdagsverksamhet — sådana saker som endast ses af en mycket smutsig fantasi.

Men härmed slutas ej den ovanliga uppmärksamhet hvarmed vi undantagsvis blifvit bevärdigade. »Den aktade signaturen —*lm*—», som nu mera knapt en gång om

ping norr om Mälaren är kanske den första bana som någonsin bort af staten anläggas, emedan i den riktningen redan fans en rörelse, som förmodligen skulle hafva gjort en sådan anläggning till något annat än ett barmhertighetsverk. Det är således alla möjliga anledningar att ett sådant företag skulle bära sig, om det klokt utfördes. Att Sevalla-sträckningen för norra stambanan hade varit att föredraga framför riktningen öfver Sala, har också alltid varit vår enskilda föreställning, och det kan alltid vara godt för hufvudstaden att ega en lätt kommunikation med dessa trakter, ehuru vi icke ause att »handelsområdet», om hvilket blifvit så mycket taladt och skrifvet, bestämmas af de varor som i lekamlig måtto färdas till medelpunkten, utan af den rörelse som derifrån ledes och beherrskas. Kan till exempel en köpman som förlägger bruksaffärer skeppa sina effekter billigare öfver en annan plats än den der han sjelf bor, så gör han både sig sjelf och sin kommun en dålig tjänst med att låta dem resa en omväg, ty ingen i sig sjelf osund affär blir någonsin på längd välgörande, icke ens för den som deraf tillfalligtvis kan skörda någon penninginkomst. Vi antaga också, att bland hufvudstadens förmögna och företagsamma affärsmän det icke skulle hafva mött någon svårighet att på egen hand skaffa penningar till utförandet af

banan Stockholm—Vesterås—Köping—Engelsberg, men vi höra till vår förvåning, att det fordras borgen af Stockholms kommun, samt att mau är färdig till att mottaga denna handräckning på så hårda vilkor, att ingen vinstutdelning på bolagets egna tillskott skulle få ega rum, innan den upplånade summan genom 40-årig räntebetalning blifvit amorterad. Frågan gäller nu, om Stockholms kommun skall åtaga sig denna proprie-borgen för 5 millioner under en tid af 40 år, och följaktligen utsätta sig för möjligheten — ehuru den sannolikt icke inträffar i hela sitt omfång — att årligen få tillskjuta en fjerdels million under något mer än en mausålder. Efter som nu en gång proprie-förbindelserna börja blifva utdömda i den enskilda affärsrörelsen, vore det väl icke mycket önskvärdt att principen officiellt sanktioneras af rikets första kommun, och om denna kommun nödvändigt måste »göra i jernvägar», förefaller det oss då långt bättre, om den, efter förslag af ett par resserveranter i stadsfullmäktiges beredningsutskott, tager aktier i bolaget, äfven till ett ganska högt belopp, än att den tecknar ansvarighet för hela det belopp som behöfver upplånas. Enskilda personer kunna gå i borgen bäst de vilja, men vi hafva ännu aldrig hört att hela samhällen genom sina representationer utgifvit ackommodationspapper.

Litteratur.

Om arternas uppkomst genom naturligt urval eller de bäst utrustade racernas bestånd i kampen för tillvaron, af *Charles Darwin*. Öfversättning från femte originalupplagan af *A. M. Sellöng*. Förre häftet. Stockholm. L. J. Hierta. 1870.

Charles Darwin's lära om arternas uppkomst i växt- och djurriket, tillämpad på skapelsehistorien, af *Dr. Friederich Rolle*. Öfversättning af *R. Sundström*. Stockholm. S. Flodin. 1870.

The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex, by *Charles Darwin*. London, Murray 1871. Two volumes 8:o.

III.

Vi hafva i föregående nummer uti största korthet antydt innehållet af Darwin's nyaste arbete om människoslägtets härstamning, hvilket under de få månader det varit inför allmänheten redan utgått i sju upp-

lagor och snart lärer vara att förvänta äfven i svensk öfversättning. Det kan icke fela att den nya teorien här såsom annorstädes blir föremål för lifliga strider, och man kan lätt motse den dag då de Darwinska åsigtterna, som redan synas vara omfattade af många bland våra naturforskare, öppet uttalas i skolsalarne af unga lärare i naturhistorien och af lärjungarne medföras till hemmen, för att der väcka bestörtning hos gudfruktiga föräldrar. Detta är för oss en ytterligare anledning att försöka ställa den viktiga frågan i dess riktiga dager.

Vi erinra då till en början derom, att naturvetenskapen icke afser att skapa dogmer utan att förklara och sätta i ett öfverskådligt sammanhang de yttre företeelserna.

Hvarken Lamarck, Hilaire, Häckel, Huxley, Darwin eller någon annan forskare har haft något intresse i att öfverändakasta det gängse föreställningssättet om särskilda och sins emellan oberoende skapelseakter; deras motsatta åsigt om en enda och sammanhängande utveckling af hela den organiska naturen har varit en otvungen följd af deras studier men icke utgångspunkten för dem. Värdet af deras arbeten ligger därför icke heller i en slutligt uppställd sats utan i hela gången af deras undersökningar, icke så att säga i ändpunkten utan i hela linien. Gränserna för den menliga kunskapen framflyttas oupphörligt, och med hvarje betydande utvidgning af dess område vexla också systemen. Derfor är det icke otänkbart att en annan teori om arternas uppkomst och människans härstamning kan efterträda Darwins, men den samlade rikedom af insigt i naturen, som är frukten af hans och andra forskares arbete, är ett förvärf som icke skall skingras af den efterföljande forskningen utan endast hjälpa till att föra den vidare framåt.

Vi kunde i vår föregående uppsats endast i allmänhet redogöra för gången af Darwins resonement, och vi nödgades af brist på utrymme lemna alldeles å sido den vidlyftigaste afdelningen af hans sista arbete, hvilken handlar om hvad han kallar *sexual selection* inom djurriket, och som innehåller den detaljerade utvecklingen af en mängd punkter i det stora arbete han 1868 utgaf under titel *On the variations of animals and plants under domestication*, d. v. s. om de förändringar vexter och djur undergå genom människans inflytande. Utan tvifvel har det noggranna aktgifvandet på det förädlingsarbetet inom växt- och djurverlden hvari hans laudsmän under de sista årtiondena tagit en så ledande del i väsentlig mån öppnat hans blick för det naturliga och omedvetna urval som föregår i den vilda naturen. Han söker i denna afdelning uppvisa de olika former under hvilka den hela naturen genomgående dragningskraften mellan könen uppenbarar sig hos de olika djurarterna, och han framställer i dessa kapitel några i finhet och behag öfverträffliga skildringar af djurens hvardagslif. Det är ej den råa materialismen, hvilken vaupryder så många mycket prisade romaner, som blickar oss till mötes ur dessa taffor; tvärt om talar en ren, ädel

och förfinad ande till oss ur hvart och ett af deras drag.

Hvem har icke någon gång blifvit öfverraskad af vissa djurvåluader i för öfrigt välformade och till och med vackra menniskoansigten? Örnans och falkblicken värderas såsom aristokratiska företräden, och för att prisa den qvuliga skönheten hafva alla tiders skalder lånat otaliga bilder ur djurriket. Således är det icke först i våra dagar som fantasien blifvit slagen af dessa underliga likheter. Det fins å andra sidan djur som starkt påminna om vissa människor, icke blott till ansigtstyp utan äfven till hållning. Darwin förer oss ännu ett steg längre: han visar oss en mängd enskildheter i lynnen, böjelser och vanor hos djuren, som hafva nära öfverensstämmelser inom människoverlden. Det är framför allt en egenskap hos djuren som han starkt framhåller, deras skönhetssinne: han antager det såsom ett af hufvudmotiven till attraktionen mellan könen. Han anser att valfriheten på den qvuliga sidan är vida större än man föreställer sig, och han synes utmärkande prydnader inom vissa djurarter, såsom lejonets man, tuppens kam och sporrar, fasanens och påfoglens för deras lefnadsbehof onyttiga, till och med under vissa omständigheter besvärliga fjäderprål, förklarar han såsom ett under en följd af generationer småningom samladt arf efter stamfäder, som för sin skönhet vunnit företräde framför mindre begäfvade medtäflare. Sängen och dansen äro andra tjusningsmedel, hvarmed herrar *épouseurer* af djurriket söka fångsla sina sköna uppmärksamhet: somliga släkten hafva under lektiden ett ordentligt sällskapslif med kouserter och baler, då bekantskaper bildas och föreningarne knyts. Ridderligheten och stridslystnaden följa med de varmare känslorna, *tout comme chez nous*: de fegaste blifva hjeltar under inflytelsen af en öm blick, och man har sett harar döda hvarandra af svartsjuka. Det förekommer stundom oförklarliga sympatier och antipatier hos djuren, och det falska skerret utöfvar äfven i deras verld sitt inflytande på det vekare hjertat. Darwin omtalar bland andra exempel derpå en Zebraoua, som afskedade alla andra tillbedjare än en åsna, hvilken man målat som zebra. Tyckena äro mer eller mindre beständiga; äfven bland arter som lefva i monogami gifves det in-

divider af båda könen som af naturlig lättfärdighet aldrig finna sig i regelmässiga förbindelser, och man kan urskilja honor med starkt emanciperade seder, hvilka tillagnat sig hela initiativet i knytande af bekantskaper. Å andra sidan äro affekterade sprättar ingen ovanlig företeelse: den eleganta apan *semnopithecus rubicundus* stoltserar med en hårklädsel som i sin artistiska fulländning måste göra ett djupt intryck på känsliga sinnen, och hans frände, *semnopithecus comatus*, röjer i sin med poetisk vårdslöshet tillbakakastade *toupé* ett anlag för svärmeri, som gör honom ännu oemotståndligare.

All ny sanning som forskaren förvärfvar är ett slags inspiration; han förbereder sig genom långt tankearbete på dess mottagande, men när den andliga jordmånen är beredd, kommer den klara insigten vanligen såsom den skenbara frukten af en tillfällighet. Darwin hade kanske aldrig kommit på sin teori om arternas uppkomst, hade icke bilderna af några bland de eländigaste människoracer af alla som finnas på jorden lifligt inpräglad sig i hans minne under hans första vetenskapliga resa. Han skrifver i sin reseberättelse med anledning af sin bekantskap med Eldsländarne på södra spetsen af den Amerikanska kontinenten: »Af allt hvad en resande ser är det ingenting som sätter honom i en sådan förvåning som anblicken af en vilde i hans boning, typen af människan i hennes lägsta och råaste tillstånd. Vår tanke genomlöper hela räckan af det förflutna och frågar sig, om våra förfäder voro såsom dessa människor, hvilkas tecken och yttringar äro mindre fattliga för oss än våra husdjurs, varelser som icke ega dessa djurs instinkt, än mindre kunna berömma sig af menskligt förnuft, eller åtminstone icke af sådana konster som äro följder af detta förnuft. Jag tror det icke är möjligt att göra fullt klart hvilken skillnad det är mellan en vilde och en civiliserad människa. Det är skillnaden mellan ett vildt och ett tamt djur, och man erfar vid den förras anblick närgonting liknande det intresse hvarmed vi betrakta lejonet i öknen, tigern då han söndersliter sitt rof, nilbästen då han vältrar sig i den afrikanska flodens gytja.»

Darwin har i sitt sista arbete vidare utfört dessa tankar; han besöker de vilda racerna i deras hem och utforskar deras

seder. Hvad är det som först faller i ögonen? Icke den paradisiska oskulden i ett naturtillstånd sådant det skildras af skalderna, utan den civiliserade världens alla laster och förvänder inympade på det ursprungliga barbariet. Det fins hos de lägst utvecklade racerna ingen aning om ett högre väsende, intet begrepp om en högre makt, intet spår af samvete, ingu känsla af gemensamhet med andra menniskor. Demoralisationen är oerhörd, promiskuiteten mellan könen utan gräns, barumord och abortivmedel anses fullkomligt lofliga, liksom kannibalismen och menniskooffren. Det hör icke till sällsyntheterna att träffa polyne-siska kvinnor som mördat tio af sina barn, isynnerhet af kvinnokönet, hvarföre också på sina ställen den manliga befolkningen utgör ända till tre fjerdedelar af hela folksiffran. Darwin, som tydligen bekänner sig till utilitarianismen, säger att samvetet är ett verk af odlingen, och att det på de lägre stadierna af menskligheten, och till och med ofta nog på de högsta, fins endast en hederskänsla, som oftare är falsk än sann: man grämer sig öfver ett etiketsbrott mer än öfver ett verkligt brott. I Malaiska arkipelagen färga kvinnorna sina tänder, för att icke likna hundarne, och en underlåtenhet af detta bruk skulle aldrig förlåtas. Det är sanning i det romerska ordspråket att själen tager färg af tankarne, och denna sedliga färg öfvergår i arf. Liksom det fins medfödda familjefel, som återkomma i de högsta samhällsklasser, till exempel lögn- och tjuftighet, lika så fins det ärftliga dygder. Mensklighetens moraliska ståndpunkt blir högre med odlingen men icke lägre, och när man inom en släkt finner ett omvändt förhållande, så är det ett återfall, liksom dessa idiotismer som stundom förekomma inom de bäst begåfvade familjer.

Till sådana åsichter har den gamle naturforskaren blifvit ledd genom sina femtioåriga studier af den levande naturen, och knappast har någon före honom känt denna natur bättre, både på dess högre och dess lägre stadier. Vi hafva villigt medgifvit möjligheten deraf, att en framtida forskning kan komma till andra resultat, ty odlingen går framåt genom oupphörliga oscillationer mellan naturalism och supranaturalism, dock så att en öfvervunnen teori aldrig mera återupptages oförändrad. Vår

tids anda är onekligen realistisk, och det är troligt att det skall komma en reaktion, men det fins, såsom behållning från det föregående, ett ständigt ökad antal af stora grundsanningar, hvilka ingen framtida forskning öfverräddakastar.

Männe ej läran om skapelsens kontinuitet kan vara en af dessa? Det ligger föga vikt på sjelfva slutsatsen i hvad som angår människans yttersta härstamning, ty denna fråga kan aldrig besvaras såsom man löser ett matematiskt problem, och ingen naturforskare skall någonsin ur jorden uppgräfvat människans ättartafva. Men äfven om den darwinska teorien skulle efter en följd af pröfningar slutligen befinnas vara riktig, kan hon icke rubba våra andliga intressen vidare än den Kopernikanska teorien om verldssystemet eller den Lyellska teorien om de geologiska aflagningarne. Menniskan är och förblir skapelsens kroua, och hennes mål är detsamma, om också utgångspunkten visar sig olika för olika betraktare. Religionen är ett sent skede i mensklighetens utveckling, säger Darwin, och vi tillägga dertill, att sedan den civiliserade människan en gång uppbunnit detta skede, kan hon icke vidare förlora det: den ande som en gång känt sig sjelf kan icke dö, antingen han hit nedstörtat från himlen eller upprälat ur jorden.

Vi hafva redan i vår första uppsats uttryckligen fränsagt oss all afsigt att verka för utbredandet af darwinismen och inskränkt vår uppgift till att ärligt referera. Men låtom oss för ett ögonblick antaga, att darwinismen inom någon tid skulle komma att ingå i det allmänna medvetandet, likasom det kopernikanska verldssystemet och tron på jordens efter mensklig föreställning omätliga ålder: hvad skulle följden då blifva för vår religion, och skulle våra efterkommande blifva gudsförnekare?

Vi tro det icke. Om med materialist förstås en man som icke tror på några krafter utom materiens och derföre vill förvisa allt andligt utan verlden, då hör Darwin icke till deras antal. Han förnekar, såsom nästan alla naturforskare i våra dagar, Guds omedelbara och oberäkneliga inverkan på den svuliga naturens ordning, men han förnekar icke tillvaron af en allsmäktig skapare, som i tingen nedlagt anlagen, för att utveckla sig hvart efter sin art, och i evighet följer deras utveckling med

sitt kärleksrika öga. Äfven den flyktigaste naturbetraktelse måste leda oss bort ifrån den grofva materialismen. Livets källa kan icke sökas der, ty kroppsatomerna om-sättas många gånger under varelsernas lefnadstid, och materien i vår lekamen är efter ett tiotal af år alldeles ombytt, men varel-sen är ändå den samma. Hvarje varelsetyp är någonting andligt, som måste hafva ett gudomligt medvetande att existera i.

Man har missförstått darwinismen der-hän, att hvarje lägre djurart skulle allt fort-farande utveckla sig till en motsvarande högre, så att hvilken apa som helst skulle kunna blifva en människa, och på samma sätt ända nedifrån uppåt. Sådau är icke dess mening. Arterna hafva från skapel-sens början haft sin särskilda bestämmelse, och de lägre af dem hafva ännu allt jemt sina platser att fylla i naturens stora hus-håll, medan människan, allt ifrån det ögon-blick hon kände sig som människa, var skapelsens borne kouung, ehuru hon hade att steg för steg i sitt anletes svett eröfra sitt herradöme. I den mån människan ge-nom sin högre andliga begåfning så att säga ger ett hurtigare tempo åt lifsutveck-lingen på jorden, lemnar hon de lägre va-relserna längre och längre bakom sig. Den långa striden om en eller flere ursprung-liga racer sliter darwinismen till fördel för vårt släctes enhet, ehuru han visserligen icke tänker sig detta härstammande från ett enda föräldrapar. Men nu har erfaren-heten visat, att liksom de lägre djuren äfven utan våldsamt utrotning rymma fältet för människan, så vika de lägre racerna efter hand för den högsta eller kaukasiska, och huru fogligt än europén eller amerikanaren må bära sig åt mot svagare bröder, ligger det i naturens ordning att dessa småing-om måste vika för honom, lika som ap-slägtena efter hand utdö i de trakter der menniskor bosätta sig. Med civilisationen komma nya idéer, som alldeles förvirra de gamla inbyggarne; åkerbruket iukräktar på deras jagtmarker, okända sjukdomar upp-stå, och, eget nog, äfven de människan om-gifvande husdjuren undautränga de mot-svarande arterna i de länder dit hon in-flyttar; till och med husrottan har i Ocea-nien utträngt sina ociviliserade samsläg-tingar.

Sådan är människans synliga bestäm-melse: att underlägga sig hela den ytre

skapelsen, lemna sitt låga ursprung, om hon har ett sådant, allt djupare och djupare under sig, och jemte den förädlande vård hon är skyldig sin kroppsliga del, för att göra honom till ett värdigt verktyg för sin högre varelse, stärka sin andes vingar genom redlig öfning till den flykt som förestår när det organiska lifvets lampa är utbrunnen.

Det sammanhang hvori darwinismen sätter människan med den öfriga skapelsen öppnar för henne en hel räckta af nya och höga pligter. Hon är skyldig att försköna jorden, att vårda sig om alla varelser som blifva beroende af hennes öfverhöghet. Hon måste i första rummet vårda sig om sitt eget slägte. Darwin har några tänkvärda ord om hennes förhållande till det naturliga urvalet. »Människan granskar med sorgfällig uppmärksamhet stamträden för sina hästar, hundar och boskap, af hvilka hon önskar afkomma, men när hon går till sitt eget äktenskap, gör hon sig sällan sådana bekymmer. Hon låter sig då ledas af nästan samma bevekelsegrunder som de lägre djuren, när de lemnas åt sitt eget fria val, ehuru hon är dem så till vida öfverlägsen att hon sätter ett högt värde på intellektuella behag och dygder, liksom hon å andra sidan är i hög grad känslig för rang och rikedom. Men likväl kunde hon genom urval göra någon ting mera, icke endast för sina afkomlingars kroppsliga helse och beskaffenhet, utan äfven för deras intellektuella och sedliga utrustning. Båda könen borde afhålla sig från äktenskap, i händelse de veta med sig någon högre grad af andliga eller kroppsliga lyten», och han tillägger att det vore önskligt, om det på lagstiftningens väg gjordes något för att utröna, huru vida icke äktenskapsförbindelser i nära slägtleder medföra skadliga följder. Det ligger nära till hands att utsträcka dessa urvalets pligter än längre. De ömma affektionerna äro oss utan tvifvel gifna för heligare ändamål än att vara en sinnenas lek; vi hafva fått ett förnuft att leda och styra dem i en välgörande riktning, men icke för att blifva deras viljelösa slafvar; de äro sjelfva rörelsekräften, som icke får gripa oss med i farten, utan hvilken vi hafva att vända till vår egen och våra efterkommandes lycka.

Detta är ej den enda sedliga slutföljd som

kan dragas af det darwiniska systemet. Det är eget att se hvad människorna i alla tider och äfven i våra äro ofördragsamma i det som rörer dogmerna och fördragsamma i det som rörer handlingarne: man erhåller lättare förlåtelse för ett öppet förnekande af hederns och samvetets bud än för ett lindrigt tvifvel på Augsburgiska be-kännelseus eviga giltighet. Men hvar och en som tror på vårt slägtes framsteg måste också tro på en stigande stränghet i de sedliga begreppen. Mensklighetens lycka skall ej bli mindre för det, och jorden behöfver icke blifva någon jemmerdal derföre att ett mera odladt slägte finner mindre behag i tanklösa och råa tidsfördrif, som knappast skulle kunna roa de klokare djuren. Lifvet gömmer renare glädjekällor, hvilka med sina friskare ådror skola mångfaldt ersätta de förtorkade brunnar som man öfvergifver. Darwin yttrar sig icke om de teologiska dogmerna och nämner icke en enda gång bibeln. Han kan icke tro på den mosaiska skapelsen eller på de särskilda underverken om hvilka dessa urkunder lemna oss berättelser. Men deraf behöfver för ingen del följa, att han skulle förneka de heliga skrifternas ideella sanning, eller sakna sinne för den rena uppbyggelse de till tidernas slut skola erbjuda alla dem hvilka läsa dem med vördnadsfull eftertanke. Den som lärt sig att läsa naturens bok kan icke uppfatta Genesis såsom en af gudomlig maktfullkomlighet påbjuden skolbok i naturalhistorien, att efter bokstafven inläras och tros af alla kommande generationer, men han både kan och måste deri se en så upplyftande och i sina allmänna drag så trogen uppfattning af den synliga skapelsen, att den i sanning kan sägas ingifven af en högre makt. Utom och ofvanföre den analyserande tanken svärfvar känslan och aningen i ideella rymder: der bo tron och andakten.

När började människan att vara människa? Vi hafva i det föregående sagt att den frågan icke har någon praktisk betydelse; men i det ögonblick hon känner sig såsom människa, har hon också inträdt i barnaförhållandet till sin skapare, och har full rätt att säga med den af Paulus citerade hedniska filosofen: »vi äro af Hans slägte». Oskyldighetens tillstånd, för hvilket människan skapades men som hon genom sin olydnad förverkade, är ingen irr-

bild: det är målet som hon är satt att uppnå, om också icke utgångspunkten; det fins icke någon öfverträdelse som vårt samvete icke säger oss att vi kunnat undvika, men vi känna med oss att vi äro »onyttiga tjenare», och skuldbördan som hvarje ny generation tager i arf efter sina föregångare är den sannfärdiga arfsynden, från hvars förtappelse vi icke af egen kraft kunna befria oss. Så ungefär tänka vi oss att män med Darwin's sinne förstå våra religiösa urkunder.

Öfver allt i den menskliga utvecklingens historia finner man att fantasien är äldre än förståndet, att poesien föregår prosan. Det unga sinnet tänker i allegorier men icke i logiska deduktioner. Alla folk, eller nästau alla, tro sig härstamma från gudar, och hvad är då enklare för tanken än att låta denna härstamning ske genom en personlig skapelseakt, likt konstnären som gör en bild? I den äldsta och ursprungliga redaktionen af skapelsehistorien, Genes. 1 kap. 27 versen, heter det: »Och Gud skapade människan sig till beläte, till Guds beläte skapade han honom: man och qvinna skapade han dem». Naturforskaren har ingen svårighet att liksom hvarje annan känna sig upplyftad af den sublima enkelheten i denna bild, och han erkänner dess sanning, om han än icke tänker sig afbildad såsom något på en gång fullständigt erhållet, för att äfven på en gång fullständigt förloras, utau såsom det för menskligheten uppställda idealet, till hvilket den skall offåtligt sträfvä under sin mödosamma kamp för sin jordiska tillvaro. Men så kommer i andra och tredje kapitleu en ny skapelseberättelse, som framställer förloppet i en omvänd ordning och med alla de bekanta bioständigheterna, kunskapens träd, qvinnans formande af Adams reffen och smakandet af den förbjudna frukten. Teologen kan söka försona motsägelserna mellan båda redaktionerna genom att kalla den första för en framställning efter skapelsens tidsföljd, den senare en framställning efter den logiska tankeföljden: för naturforskaren existerar icke en sådan distrikction, och han känner ingen organisk tillvaro, framställd på en gång liksom genom ett trollslag i dess högsta fulländning. Det är bekant hvilka bekymmer den mosaiska berättelsen om människans uppkomst föror-

sakat den skolastiska teologien. Skapades hon fullväxt man eller yngling eller barn? I sådana orimliga funderingar kommer den som vill tolka verldsligt hvad som är menadt andligt. Menniskans ursprung är det samma, antingen hon första gången frambragtes fullt färdig eller den gudomliga skaparetanken förverkligade sig under sina egna lagar: hennes kropp, formad af jordiska beståndsdelar, står i den innerligaste frändskap med de öfriga djurens, och hennes andliga del förenar henne med den öfversinliga verlden. Om äfven djuren hafva en själ, som fortlefver efter den organiska upplösningen, hafva vi inga möjligheter att utforska. Forutiden tänkte så, och vi veta hvad Paulus säger om kreaturens längtan efter befrielse.

Om den naturåskådning af hvilken darwinismen är en sida småningom gör sig gällande i det allmänna föreställningssättet, tro vi knappast att sådant skulle märkligt inverka på de religiösa förhållandena, ty den gudsförnekelse af hvilken vi sett uppenbarelser i sammanhang med de socialistiska och kommunistiska rörelserna, eller med ett ord den politiska ateismen, har litet eller iutet med naturvetenskapen att göra. I en enda punkt skall emellertid sannolikt en förändring inträffa, och detta är i afseende på underverken. Man har velat påstå att dessa skulle vara något eget för kristendomen; sådant är icke förhållandet, ty de allra flesta andra religioner hvila på förutsättningen om öfvernaturliga makters ingripande i den naturliga ordningen, och detta är helt förklarligt, emedan det vanliga människosinnet icke förmår att tänka sig en allmakt som icke regerar efter menskliga begrepp, gör om den ena stunden hvad den gjort nyss förut, stryker öfver och korrigerar föregående skapelseakter, med ett ord förfar med hela godtyckligheten af en mensklig vilja.

Nu säga oss visserligen våra dogmatiska läroböcker att de egentliga underverkens tid är förliden: de äro icke längre erforderliga i försynens bushällsplan, och verldens gång kan på det hela öfverlemnas åt de en gång för alla stiftade lagarne. Men det står ännu kvar ett slag af underverk, som från det förra endast skiljer sig i graden, nemligen hvad som i dogmatiska läroböcker kallas den speciella försynen. Guds aldrig hvilande omvårdnad

om alla skapade verk är en öfvertygelse, som är allt för dyrbar att bestridas af tänkande meubiskor; våra hufvudhår äro räknade, och det faller icke en sparf till marken utan vår himmelske faders vilja, såsom det så skönt säges i evangelium. Det fordras en mycket ringa grad af iakttagelse för att bekräfta denna tröstrika erfarenhet, och vi älska att finna en kärleksrik plan i sjelfva den ordning i hvilken de vetenskapliga upptäckterna fortgå, i det inga nya företeelser träda i dagen förr än den mensklige anden är mogen att bära deras konsekvenser, utan att den behöfver se sina dyrbaraste öfvertygelser rubbade till skada för sitt sedliga lif. Men tron på den individuella försynen inskränker sig icke till det andliga området, der han är berättigad, utan han länkar äfven in på naturens gebit och räknar på öfvernaturliga ingrepp i dess eviga lagar, på undantagsåtgärder till särskild nytta för enskilda människor, hvilka, så snart de anses behöfliga, skola kunna utverkas genom kraften af deras böner. Den berömde *J. Tyndall* omtalar i ett denna vår utgifvet arbete ett besök, som han för några år sedan gjorde vid den stora Rhône-glaciären. Han träffade i ett världshus vid dess fot en ung katolsk prest, som der intog sin frukost, innan han företog den årliga förrättning som var hans embetspligt, att »välsigna bergen». »År efter år», säger den frejdade naturforskaren, »bönföls den Högste genom officiella medlare att vidtaga sådana meteorologiska förfoganden som skulle försäkra Valecerna om föda och skydd för deras hjordar. En afledning af Rhône eller ett fördjupande af dess flodbädd skulle hafva varit en oberäknelig välgärning för dalens inbyggare vid den tid jag nu talar om. Men presten ryggade tillbaka för en bön till den Allsmäktige att öppna en ny strömfåra eller låta en del af floden taga vägen upp för Grimselpasset och ned för Oberhasslidalen till Brientz. Sådant hade han ansett för ett *underverk*, och han har icke kommit för att bedja skaparen att göra underverk, utan att förrätta något som han påtagligen ansåg ligga inom det naturligas och icke-underbaras gränser. En protestant var närvarande och log åt prestens berättelse; han hade ingen tro på verkan af välsignelsen, men ändå ansåg han bönen olika

i beskaffenhet från en öppen anhållan om en afledning af floden eller en befallning till dess vatten att återvända till sin källa.»

Tyndall visar i det följande att underverket är alldeles detsamma, antingen det gäller en förändring uti riktningen af en stor flod eller ett ingripande i de meteorologiska lagarne, för att utom deras ordning bereda litet regu åt en ängsbit eller en potatisåker. Han tillägger att »vetenskapens sista resultat stå i full öfverensstämmelse med Mästarens egen lära, hvilken tydligen går ut derpå att fördelningen af de naturliga företeelserna icke beror på sedliga eller religiösa orsaker: »Han låter sin sol lysa öfver goda och onda och sänder regn till den rättfärdige och den orättfärdige.» Inrymmer man nu kraften af människans fria vilja, hvilken för öfrigt förfäktas af dem som försvara underverken, och antager man den fria böens förmåga att tillvägabrinda verkningar i den yttre naturen, så följer deraf ovilkorligt, att naturlagarne äro mer eller mindre beroende af människans vilja, och ingen slutsats som grundas på den antagna oföränderligheten i dessa lagar skulle vidare förtjena förtroende.»

Om vi nu söka att i få ord sammanfatta resultaten för vårt sedliga lif af de nya inblickar i naturens hushållning hvilka blifvit för oss öppnade af Darwin och alla andra som med honom deltaga i det stora arbetet på afslöjandet af dess hemligheter, så finna vi deri ingenting som behöfver oroa oss eller rubba vår förtröstan på den allvisa försynen. Den mensklige forskningen lär oss alldeles det samma som bibeln, att vi äro skapade till att besitta jorden och bruka henne efter Skaparens afsigter, medan vårt slägte bereder sig för sin högsta bestämmelse att mer och mer återvinna hans förlorade beläte. Alla de lägre formerna vika småningom undan för de högre, men inga våldsamma förstörelser erfordras att »skapa jorden ny». Naturens arbete går hand i hand med den förnuftbegäfvande människans; nya äro uppskjuta ur hafven till boningsplats åt de lefvande varelserna, medan den under klimatiska inflytelser ständigt fortgående förvittringen af bergen och uppslamningen af floderna på de gamla kontinenterna öppna nya vidder för den mensklige odlingsfliten. Menniskan är satt på jorden för att vara dess konung, men

liksom furstebarnet i vaggan uti ingenting skiljer sig från alla andra barn, har vårt slägte småningom växt in i sin herrskarevärdighet, allt efter som dess öfverlägsna egen-skaper hunnit att utveckla sig. Menniskan har rätt och pligt att vända naturkrafterna till sin nytta; hon tager det ena plant- eller djurslägtet till bundsförvandt emot de andra, hon utrotar det skadliga och utvidgar det nyttiga. Under denna oafbrutna kamp för sin tillvaro stärker hon sina andliga krafter liksom de kroppsliga, odlar sina anlag och fördjupar sitt sedliga med-

vetande. Ty det vore illa bevändt med dessa anlag, och det såge illa ut med denna herrliga framtid, om hon endast förde kriget mot de feutliga makterna, den yttre naturen, men icke mot de lägre instinkterna, de orena böjelseerna i hennes eget bröst. Liksom hon har till pligt att försköna jorden och lemna allt bördigare åkerfält åt sina efterkommande, lika tydligt är hennes åliggande att odla sig sjelf och i tyglade begär, i varmare gudsfruktan, i renare sedlighet, lemna ett allt rikare arf åt kommande generationer.

Blick på pressen.

Äfven lundsorvspresen har börjat kommentera kommandör Adlersparres afsked från chefsplatsen i Förvaltningen af sjö-ärendena, och *Göteborgs-Posten* har åt detta ämne egnat en lång uppsats, hvori redaktionen efter åtskilliga funderingar om hr Adlersparres motiv för sin afskedsansökan, som förutsättes vara en frivillig åtgärd å hans sida, kommer till följande slutliga omdöme.

Hvarken hr Adlersparres tjenstemannabana eller hans rent politiska bana torde härigenom vara afslutad. I förra hänseendet står han ännu kvar såsom kommandör i flottans nya reservstat, och då anledningen för hans öfverflyttande till denna mera passiva afdelning af flottans kårer endast lär hafva legat i hans önskan att föregå den med de nya personalordningarne missnöjda officerskåren med ett exempel af sjelförsakelse, kan man hoppas att han nu, sedan anledningen bortfallit, återgår till det fullt aktiva sjömannaskapet.

Hvad hr A:s rent politiska bana beträffar blir den förmodligen genom det nu tagna steget långt ifrån hejdad. Man har redan sökt framställa honom såsom en martyr för sina sympatier för »lilla flottan» — något som måtte kännas underligt för en man hvilken, såsom han, först ådrog sig uppmärksamhet som en den stora flottans lycklige försvarare. När greve v. Platen för tvenne decennier sedan för första gången beklädde taburetten och då framlade sitt bekanta förslag till våra linieskepps nedbuggning m. m., funno dessa åsigtter ingenstädes en varmare och kraftigare vederläggning än i en broschyr, som visade stor talang och som egde hr A. till författare. Att hr Adlersparre sedermera, efter det de Platenska funderingarne blifvit bepanerade, i den grad förändrat mening att han i dessas förverkligande tagit en verksam andel, tädla vi icke; ty vi anse en mans utveckling aldrig böra vara afslutad, leder också denna utveck-

ling till en bestämd förändring af förut hysta åsigtter. Men så mycket mindre kunna vi tillerkänna honom den omtalade martyrglorian, som vi ej kunna antaga att några planer till en »storflottas» nyskapande förefinnas hos regeringen. Den lilla divergensen i åsigtter med hänseende till denna sak hvilken knapt torde kunna kallas principiell och som förefans mellan honom och regeringen, hade föranlett hans förflyttning från kommandoexpeditionen till det halfkamerala verket sjöförvaltningen. Något vidare torde ej vara erforderligt.

Emellertid kommer utan tvifvel hr Adlersparres opposition att utgöra en ny röd tråd, som ännu fastare knyter honom vid sina valmän — vid dessa valmän, hvilka visade sig vara i besittning af en så märkvärdigt säker slagruta, att de ej tvekade att genast placera den föga kände, till hufvudstaden anlände nykomlingen på riksförsamlingens främsta plats. Sjelfständighet hos våra embetsmän, liksom hos öfriga medborgare önska vi alla. Men för vår del kunna vi ej tillmäta sjelfständighetens namn åt någon annan än den, som med blicken ensamt fästad på sanningens stjärna icke låter ögat bländas af strålarne från vare sig konungamaktens nedgående eller folkmaktens i uppgång stadda sol.

Vi känna icke huru vida det sista nttrycket häntyder på ett mycket bekant och mycket klandradt förhållande å hr Adlersparres sida vid ett val till fullmäktige i riksgäldskontoret, då han, för att behagn landmannapartiet, undandrog sig att afgifva röst i den syftning han förklarar sig ause för den riktiga och öfverlät åt sin suppleant att rösta i öfverensstämmelse med partiets önskuingar; vi anse emellertid mycket troligt att det är denna sak som gifvit anledning till de citerade orden. Denna undfallenhet mot ett koteri, hvars förblindelse han beklagade, stod i allt för stark motsägelse mot den sjelfständighet